

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Risk för avvikande

En kritisk diskursanalys av beslut om
förvar enligt Utlänningslagen

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Höstterminen 2013
Författare: Julia Carlström & Amanda Andreasson
Handledare: Adrián Groglopo

Titel Risk för avvikande - En kritisk diskursanalys av beslut om förvar enligt Utlänningslagen
Författare Julia Carlström och Amanda Andreasson
Nyckelord Förvar, Förvarstagen, Diskursanalys, Andrafiering, Institutionell makt

Abstract

Syftet med denna studie var att undersöka samt kritiskt granska grunderna för förvarstagande enligt Utlänningslagen 10 kap. 1 §. Med diskursanalytisk utgångspunkt studerades förvarsbeslut i relation till samhällskontexten. Undersökningen fokuserade på hur besluten motiverades, hur de förvarstagna och andra aktörer konstruerades i besluten samt vilka diskurser vi fann. Materialet bestod av 29 domstolsbeslut om förvar från Migrationsdomstolen i Göteborg vilka analyserades med hjälp av kritisk diskursanalys och Faircloughs tredimensionella analysmodell. Analysen utgick från ett socialkonstruktionistiskt synsätt och fokuserade på strukturella maktordningar, andrafiering och diskursiv praktik. Resultaten pekade på en diskursiv ordning och institutionell makt som samverkar för att upprätthålla en hierarkisk maktordning där den klagande är i underläge gentemot offentliga aktörer. Vi fann fyra diskurser som vi valde att benämna juridiska, kriminaliserande, misstänkliggörande och maktupprätthållande diskurser vilka alla bidrar till detta på olika sätt.

Innehållsförteckning

1. PROBLEMFÖRMULERING	1
1.1 INLEDNING	1
1.2 SYFTE	1
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	1
1.4 AVGRÄNSNINGAR	2
1.5 UPPSATSENS DIPOSITION	2
2. BAKGRUND	2
2.1 FÖRVAR	2
2.2 ASYLSÖKANDE	3
2.3 LAGSTIFTNING, KONVENTIONER OCH FÖRORDNINGAR	4
2.3.1 FN-konventioner och riktlinjer	4
2.3.2 Bestämmelser på Europainivå	5
2.3.3 Svensk lagstiftning	6
2.4 KRITIK MOT FÖRVAR OCH MIGRATIONSPOLITIK	7
3. TIDIGARE FORSKNING	8
3.1 DISKURSANALYS OCH MIGRATIONSÄRENDEN	8
3.2 FÖRVAR OCH KRIMINALISERING	9
3.3 DISKRIMINERING INOM RÄTTSVÄSENDET	11
4. TEORI	12
4.1 SOCIALKONSTRUKTIONISM	12
4.2 DISKURS OCH INSTITUTIONELL MAKT	13
4.3 ANDRAFIERING, RASISM OCH DISKRIMINERING	14
5. METOD	15
5.1 VAL AV ANSATS	15
5.2 MATERIALSÖKNING	15
5.3 URVAL	16
5.4 ANALYSMETOD	17
5.4.1 Kritisk diskursanalys (CDA)	17
5.4.2 Faircloughs tredimensionella analysmodell	18
5.4.3 Tillvägagångssätt	19
5.5 ARBETSFÖRDELNING & FÖRFÖRSTÅELSE	19
5.6 VETENSKAPLIGHET	20
5.7 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	21
5.8 METODOLOGISK DISKUSSION	22
6. EMPIRI OCH ANALYS	22
6.1 PRESENTATION AV MATERIAL	23
6.2 DOMSTOLENS MOTIVERING	23
6.3 TEXTENS KONSTRUKTION AV FÖRVARSTAGNA	27
6.4 DISKURSER OCH DISKURSIV ORDNING	30
6.4.1 Juridisk diskurs	30
6.4.2 Kriminaliserande diskurs	32
6.4.3 Misstänkliggörande diskurs	33
6.4.4 Maktupprätthållande diskurs	35
7. SLUTSATSER	37
8. AVSLUTANDE DISKUSSION	39
9. KÄLLFÖRTECKNING	41
BILAGA 1	45

1. Problemformulering

1.1 Inledning

Situationen i världen med oroligheter, fattigdom och utsatta befolkningsgrupper leder till att miljontals människor varje år befinner sig på flykt. År 2010 uppgick antalet internationella flyktingar (flyktingar som befinner sig utanför sitt eget lands territorium) till 16,3 miljoner (UNHCR 2010) och 845 800 personer ansökte om asyl världen över (Migrationsinfo 2013a). I första hand flyr människor till grannländer men många företar sig också den riskfyllda resan till ett långväga land för att förändra sina liv (Migrationsinfo 2013b). EU:s medlemsländer räknas som populära destinationer för internationella migranter och tog emot 260 730 asylansökningar år 2009 (ibid). Under de två senaste decennierna har EU-ländernas migrationspolitik kommit att påverkas i hög grad av gemensamma bestämmelser vilket har lett till drastiska förändringar där samtliga länder blivit mer restriktiva i sin flyktingpolitik, exempelvis minskade andelen godkända asylansökningar i Europa mellan 2000 och 2005 från 42 % till 13 % (Khosravi 2009:41). Även Sverige eftersträvar och arbetar för ett gemensamt europeiskt asylsystem (Regeringen 2013). Asylprocessen kan ofta vara både lång och svår för de asylsökande och resulterar många gånger i avslag och utvisning eller avvisning. Dagligen kan man läsa om hur asylsökande behandlas illa eller om tvivelaktiga utvisningsbeslut, vilka i förlängningen ofta leder till att myndigheter, så som Migrationsverket kritiserar i media och framstår som alltför byråkratiska. Detta bidrar i sin tur till att migrationspolitik ständigt är ett aktuellt ämne i samhällsdebatten.

På senare år har en rad demonstrationer mot tvångsutvisningar hållits då organisationer som *Aktion mot deportation* (2013) och *Ingen människa är Illegal* (2013) har uppmärksammat detta som ett av de inhumana inslagen i Sveriges migrations- och asylpolitik. Vanligtvis vid sådana utvisningar transporteras personer från förvarsanläggningar direkt till flygplatsen under poliseskort. Ett av Sveriges fem förvar ligger i Källered utanför Göteborg där ca 50 kvinnor, män och barn sitter förvarstagna (Migrationsverket 2013e). Förvarstagande innebär ett frihetsberövande av människor, i preventivt syfte (Migrationsverket 2013a) och har uppmärksammat som en alltför inskränkande åtgärd. Efter att ha tagit del av Röda Korsets rapport *Förvar under lupp* (2011) samt artikeln *Lättvindiga förvarsbeslut* i tidningen Artikel 14 (2012) intresserade vi oss för fenomenet. Både rapporten och artikeln ställer sig kritiska till hur beslut om förvar fattas och bedöms. Detta är en ståndpunkt som vi delar och vi vill därför lära oss mer om processen alltså hur det hela går till och vilka grunder det finns för att frihetsberöva människor. Vi anser även att ämnet och undersökningen är relevant för socialt arbete då det i grund och botten handlar om människors hälsa och liv. Resultatet blev denna uppsats som behandlar domstolsbeslut fattade av Migrationsdomstolen i Göteborg om förvar enligt utlänningslagen.

1.2 Syfte

Denna studie syftar till att undersöka samt kritiskt granska beslut om förvar enligt Utlänningslagen 10 kap. 1 §, genom att med diskursanalytisk utgångspunkt studera förvarsbeslut i relation till samhällskontexten.

1.3 Frågeställningar

- Hur motiverar Migrationsdomstolen beslut om förvar?
- Hur konstrueras de förvarstagna i domarna?
- Vilka diskurser finner vi i domarna och vilka maktstrukturer kan de sägas representera?

1.4 Avgränsningar

Vi har i denna uppsats valt att begränsa oss till undersökningsområdet förvar med fokus på beslutsfattande och inte närmare gått in på frågor som rör själva asylprocessen, migrations- och arbetsmarknadspolitik eller integration. Då detta bara är en C-uppsats har omfångs- och tidsbegränsningar gjort att en sådan avgränsning varit nödvändig.

1.5 Uppsatsens disposition

Uppsatsen inleds med denna introduktion följt av ett bakgrundskapitel om förvar och asylprocess samt relevant lagstiftning. Därefter följer kapitel tre om tidigare forskning, närmare bestämt om diskursanalys i relation till beslutsdokument, migration och kriminalisering samt diskriminering inom rättsväsendet. Kapitel fyra innehåller våra teoretiska utgångspunkter och redogör för socialkonstruktionism kopplat till diskurs och institutionell makt följt av andrafiering, rasism och diskriminering. I metodavsnittet som följer redogör vi för vårt tillvägagångssätt och den modell för kritisk diskursanalys vi använt. Eftersom vi har valt att använda diskursanalys som både metod och teori behandlas diskursbegreppet i båda dessa kapitel samt i en av de artiklar vi presenterar under tidigare forskning. Även om detta kan te sig splittrat anser vi det nödvändigt då diskurs är ett genomgripande tema för vår uppsats. I kapitel sex redovisas och analyseras vår empiri, varpå kapitel sju innehåller slutsatser utifrån syfte och frågeställningar. Åttonde kapitlet består av en slutdiskussion där vi kritiskt reflekterar kring studien och resultatet.

2. Bakgrund

I denna del presenterar vi en bakgrund om förvarstagande, asylprocess, lagstiftning och aktuell kritik.

2.1 Förvar

Förvar är en åtgärd som innebär att en utlänning frihetsberövas. Bestämmelser angående förvarstagande regleras i Utlänningslagen kap 10. En person kan tas i förvar då identiteten hos utlänningen är oklar eller om det pga. utredningsskäl är nödvändigt för att kunna avgöra om personen har rätt att stanna i Sverige samt i de fall personen i fråga fått avslag på sin asylansökan och skall avvisas eller utvisa. Beslut om avvisning kan fattas inom tre månader från dagen hen ansökt om uppehållstillstånd. Därefter kan beslut om utvisning fattas. Förvarstagande pga. av utvisning/avvisning, så kallade verkställighetsförvar är vanligast förekommande (SFS 2005:716, Migrationsverket 2013a, 2013d). Migrationsverket fattar beslut om förvar i första instans, beslutet kan sedan överklagas till Migrationsdomstolen som är en del av förvaltningsrätten, i förlängningen kan beslutet, om prövningstillstånd ges, prövas av Migrationsöverdomstolen som är högsta instans (Sveriges domstolar 2013). I de fall det rör sig om ett verkställighetsförvar är det även vanligt förekommande att Polisen fattar beslut om förvar i första instans då ansvaret för att verkställa en utvisning/avvisning ofta överlämnas till Polismyndigheten.

Även barn kan tas i förvar, dock endast tillsammans med en förälder eller vårdnadshavare. Migrationsverket ansvarar för försvarsanläggningarna av vilka det idag finns fem i Sverige. Förvaren ska så långt det är möjligt likna ett anläggningsboende och de förvarstagna har möjlighet att vistas utomhus, delta i aktiviteter och ta emot besök. En alternativ åtgärd till förvar som också regleras i UtlL är *uppsikt*, som även den är en tvångsåtgärd men av mildare grad. Att vara ställd under uppsikt innebär att en utlänning kan vara tvungen att lämna ifrån sig sitt pass samt på vissa tider anmäla sig hos Migrationsverket eller Polismyndigheten (Migrationsverket 2013a; SFS 2005:716)

Vad gäller statistik över hur många som tas i förvar är den svår att få tag på och finns inte offentligt tillgänglig, något som kritiserats av både *Förvarsutredningen SOU 2011:17* och Röda Korsets rapport *Förvar under lupp* (2011). Det är anmärkningsvärt att Migrationsverket fortfarande inte publicerar sådan statistik offentligt, något vi ställer oss mycket kritiska till. Dock har vi själva genom mailkontakt med Migrationsverket (2013e) fått fram följande data:

ÅRTAL	2010	2011	2012	2013 (tom okt.)
1. ID-förvar	61	63	55	47
2. Utredning	28	24	32	23
3. Omedelbar verkställighet barn	10	10	8	27
4. Verkställighet barn	20	13	7	28
5. Verkställighet	3620	3561	3864	3643
TOTALT	3739	3671	3966	3768
<i>varav beslut fattade av:</i>				
Migrationsverket	1431	1136	1554	1664
Polis	2300	2530	2406	2099

Tabell 1: Förvarstagna 2010-2013 Källa: Mail från Migrationsverket 2013-11-25, kontakt Lilja Gudmundsdottir.

I Tabell 1 redovisas de data vi fått fram genom mailkontakt med Migrationsverket. Notera att data från 2013 bara sträcker sig t.o.m. oktober. Tabellen visar att det totala antalet förvarstagna varje år ligger runt 3700 personer. Punkt 1-5 i tabellen anger på vilken grund förvarstagandet har skett, d.v.s. (1) för att identiteten är oklar, (2) för att det krävs för pågående utredning, (3) för att det rör sig om omedelbar verkställighet av barn, (4) verkställighet av barn på längre sikt, eller (5) verkställighet av person över 18 år. Som vi ser är verkställighetsförvar av vuxen den överlägset dominerande typen. Underst i tabellen anges vilken aktör som fattat beslut om förvar i första instans och där framgår att Polisen är beslutsfattare i majoriteten av fallen. Utifrån dessa uppgifter är det svårt att uttala sig om några förändringar över tid. Siffrorna får sägas se ganska liknande ut från år till år, dock verkar fler barn ha förvarstagits år 2013 än tidigare.

2.2 Asylsökande

För att sätta antal förvarstagna i relation till ett sammanhang presenterar vi i Tabell 2 statistik över antalet asylsökande och utfallet i ärendena.

År	Asylsökande	Bifall	Avslag
2010	31 267	8 732 (27,9 %)	15 179 (48,5 %)
2011	30 404	9 088 (29,9 %)	15 103 (49,7 %)
2012	36 562	12 675 (34,7 %)	12 991 (35,5 %)
2013 (tom sep.)	35 505	15 647 (44,1 %)	8993 (25,3%)

Tabell 2: Asylsökande, bifall och avslag.

Källa: Migrationsverket (2013b): <<http://www.migrationsverket.se/info/7508.html>> samt Migrationsverket (2013c): <<http://www.migrationsverket.se/info/790.html>>

Migrationsverket, som tar emot samtliga asylansökningar i Sverige presenterar varje år statistik över de ansökningar de behandlar. För år 2010-2012 har vi hämtat hela årens totala statistik från Migrationsverket (2013b). För år 2013 gäller den statistik vi fått fram bara t.o.m. september och är hämtad från Migrationsverket (2013c). Procenttalen i avslags- respektive bifallskolumnerna anger hur stor andel de utgör av det totala antalet sökande. Totalt motsvarar de inte 100 % eftersom alla ansökningar inte lett fram till beslut. Vi ser att antalet sökande ökat något under 2012 samt 2013 och likaså andelen bifall. Möjligen beror båda dessa faktum på uppblossande kriser i världen, såsom situationen i Syrien, vilken medfört både en större flyktingström samt generösare riktlinjer i asylärenden från svensk sida. Vi väljer dock att inte utforska detta närmre då det inte är huvudfokus för vår uppsats. Ett avslag på asylansökan innebär vanligtvis ett beslut om av- eller utvisning. I det fall där myndigheter bedömer att det finns en risk att den av- eller utvisade personen inte kommer följa beslutet fattas ofta ett beslut om förvar. Verkställighetsförvar är som framgår av Tabell 1 den vanligaste förvarstypen. Likaså utgörs majoriteten av de domar vi studerat sådana fall. Vi kan inte med säkerhet uttala oss om hur många av de avslagsbeslut vi ser i Tabell 2 som skulle svara mot en förvarstagen i Tabell 1 ovan då vi inte har information om detta. Dock kan konstateras att antalet som sätts i förvar motsvarar mellan en tredjedel och en femtedel av antalet avslag åren 2010-2013. Då avslagsfrekvensen minskat något och antalet förvarstagna varit stabilt eller ökat finns en indikation på att andelen förvarstagna ökat, något vi dock inte heller kan dra säkra slutsatser om.

2.3 Lagstiftning, konventioner och förordningar

Nedan presenteras internationell och nationell lagstiftning, konventioner, förordningar och riktlinjer som reglerar eller är av betydelse för att ta en person i förvar. Presentationen är gjord i form av en uppdelning mellan FN-konventioner och riktlinjer, bestämmelser på EU nivå och svensk lagstiftning.

2.3.1 FN-konventioner och riktlinjer

Enligt *1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning* (UNHCR 1951) även kallad Genevekonventionen, artikel 1 definieras vem som är att betrakta som flykting utifrån följande formulering:

“For the purposes of the present Convention, the term “refugee” shall apply to any person who: /.../ As a result of events occurring before 1 January 1951 and owing to wellfounded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of his former habitual residence as a result of such events, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it.” UNHCR (1951:14f)

I och med 1967 års tilläggsprotokoll har formuleringen *händelser som inträffade innan 1 januari 1951* utelämnats och konventionen gäller numera alla individer som omfattas av definitionen i artikel 1. I artikel 31 i samma konvention framgår att flyktingar som kommer direkt ifrån territorier där deras liv eller rätt till frihet hotats i enlighet med artikel 1, *inte på något sätt får straffas* för att illegalt ha tagit sig in eller uppehållit sig i ett land. Detta med undantag för att de utan fördröjning söker upp myndigheterna i det landet. Vidare framgår även att stater som skrivit under konventionen i övrigt inte ska tillämpa åtgärder som begränsar flyktingar om det inte är nödvändigt. Sådana nödvändiga begränsningar skall gälla endast till dess att flyktingens status i landet har reglerats eller flyktingen fått tillträde till ett annat land (UNHCR 1951). Sverige har skrivit under FN:s flyktingkonvention och ska därmed pröva varje asylansökan individuellt samt ge dem som är i behov av skydd asyl (UNHCR 2013).

Enligt UNHCR (1999) är förvarstagande av asylsökande en åtgärd som många gånger står i motsats till internationell lag och dess normer och principer. UNHCR anser att det är en icke önskvärd åtgärd samt att godtyckliga förvarsbeslut bryter mot mänskliga rättigheter. Utifrån denna utgångspunkt har UNHCR formulerat tio riktlinjer gällande förvarstagande av asylsökande (UNHCR 1999), vilka sammanfattas nedan. Dessa riktlinjer gäller alla som övervägs att sättas eller sitta i förvar. UNHCR definierar förvar som fångenskap inom ett avgränsat område där rätten att röra sig fritt är avsevärt begränsad och enda möjligheten att ta sig därifrån är att lämna territoriet. Generellt bör asylsökande enligt UNHCR inte sättas i förvar. Undantag kan göras om det föreskrivs av nationell lag som överensstämmer med mänskliga rättigheter. I första hand ska andra alternativ till förvar prövas. Om dessa alternativ inte visar sig fungera kan förvar användas om det är nödvändigt för att (1) verifiera en identitet, (2) bestämma på vilken/vilka grunder ett anspråk om flyktingstatus eller en asylansökan ska baseras, (3) i fall där den asylsökande har förstört sina rese- och/eller identitetsdokument eller har använt falska dokument för att missleda myndigheterna i det land hen har för avsikt att ansöka om asyl, (4) för att skydda nationens säkerhet och upprätthålla allmän ordning. I övrigt anger riktlinjerna hur en förvarstagen ska behandlas samt att barn *inte* bör tas i förvar (UNHCR 1999).

2.3.2 Bestämmelser på Europainivå

Förordningar på Europainivå har de senaste åren kommit att spela allt större roll för Sveriges migrationspolitik. I *European convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* (även kallad Europakonventionen), artikel 5 anges att:

“Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be deprived of his liberty save in the following cases and in accordance with a procedure prescribed by law:” (European Court of Human Rights 1950:7).

Konventionen tillåter dock, som nämns ovan, att personer frihetsberövas i de fall de finns en lag som föreskriver detta. Att förvarsta en person för att förhindra att denna reser in i ett land

utan behörighet eller som en del av en utvisnings- eller avvisningsprocess är i enlighet med vad konventionen anger (*European Court of Human Rights 1950:7*).

Dublinförordningen (2003) reglerar vilket EU-land som ska pröva en persons asylansökan, vilket vanligtvis beror på vilket land den sökande först anlände till. Detta syftar till att förhindra att folk söker asyl i flera länder samtidigt och innebär i praktiken att många som kommer till Sverige skickas tillbaka till något annat europeiskt land för att prövas där istället (EG 2003/343).

Återvändandedirektivet (2008) gäller länder anslutna till Schengen-samarbetet och reglerar vad som gäller när en tredjelandsmedborgare fått avslag på sin asylansökan i något av Schengenländerna, vilket brukar vara inreseförbud till hela området i upp till fem år framöver. Både *Dublinförordningen* och *Återvändandedirektivet* är exempel på hur svensk migrationspolitik påverkas av högre instans samt hur EU:s gränser utåt stängs allt mer (EG 2008/115).

2.3.3 Svensk lagstiftning

Bestämmelser om förvar i Sverige regleras i Utlänningslagen (förkortad UtL). En *utlänning* är enligt UtL en person som inte är svensk medborgare (Migrationsverket 2013d). I samma lag 10 kap. 1 § anges omständigheter och krav som måste uppfyllas för att en person över 18 år ska kunna tas i förvar:

UtL 10 kap. 1 §

En utlänning som har fyllt 18 år får tas i förvar om

1. utlänningens identitet är oklar vid ankomsten till Sverige eller när han eller hon därefter ansöker om uppehållstillstånd och han eller hon inte kan göra sannolikt att den identitet han eller hon uppger är riktig, och

2. utlänningens rätt att få resa in i eller vistas i Sverige inte kan bedömas ändå.

En utlänning som har fyllt 18 år får också tas i förvar om

1. det är nödvändigt för att en utredning om utlänningens rätt att stanna i Sverige ska kunna genomföras,

2. det är sannolikt att utlänningen kommer att avvisas eller utvisas enligt 8 kap. 1, 2 eller 7 §, eller

3. det är fråga om att förbereda eller genomföra verkställigheten av ett beslut om avvisning eller utvisning.

Beslut om förvar av en utlänning enligt andra stycket 2 eller 3 får meddelas endast om det annars finns en risk att utlänningen bedriver brottslig verksamhet i Sverige, avviker, håller sig undan eller på annat sätt hindrar verkställigheten.

(SFS 2005:716)

För att förenkla brukar de olika punkterna i 10 kap. 1 § delas upp i kategorierna *identitetsförvar*, *utredningsförvar*, *förvar när det är sannolikt att en utlänning kommer att avvisas eller utvisas* och *verkställighetsförvar*. Första stycket, punkt 1 och 2 i 1 § gäller *identitetsförvar* vilket blir aktuellt då identiteten hos en utlänning är oklar eller om personen inte kan göra sannolikt att den identitet som han eller hon har uppgett är riktig. *Utredningsförvar* regleras i 1 § andra stycket, punkt 1 och kan användas då det anses nödvändigt för att kunna utreda huruvida en person har rätt att stanna i Sverige eller inte. Slutligen hänvisar *förvar när det är sannolikt att en utlänning kommer att avvisas eller utvisas* och *verkställighetsförvar* till 1 § andra stycket, punkt 2 och 3, vilka blir gällande i fall då en person sannolikt kommer att avvisas eller utvisas eller då beslut om avvisning eller utvisning ska förberedas och/eller verkställas (SOU 2011:17). Bland de domar vi undersökt, liksom i Röda Korsets (2011) rapport är verkställighetsförvar den överlägset vanligaste typen.

I förhållande till lagrum om förvar och annan inskränkande lagstiftning finns *proportionalitetsprincipen* (UtlL 1 kap. 8 §) som syftar till att en åtgärd t.ex. förvar måste stå i proportion till vad situationen kräver:

UtlL 1 Kap. 8 §

Lagen skall tillämpas så att en utlännings frihet inte begränsas mer än vad som är nödvändigt i varje enskilt fall. (SFS 2005:716)

I förarbeten till lagen som rör förvar står det att frihetsberövning är en djupt inskränkande åtgärd för den enskilde personen och att denna åtgärd endast bör användas i situationer där det är absolut nödvändigt (SOU 2011:17). Vidare anges att beslut om förvar bör fattas restriktivt samt att förvar inte bör användas i de fall där ett beslut om uppsikt kan fylla samma syfte (SOU 2011:17). 1 kap. 15 § UtlL är av stor betydelse i bedömningen av om det finns en risk att utlänningen kommer att avvika, då det i denna paragraf anges vilka omständigheter som får tas hänsyn till, paragrafen presenteras närmare i empiri och analysstycket. I UtlL regleras också under vilka omständigheter barn får tas i förvar, samt vilka myndigheter som har rätt att fatta beslut om förvar och uppsikt. I UtlL 10 kap. 4 § finns bestämmelser för hur länge en person får vara förvarstagen, nämligen två månader vilket kan förlängas om *synnerliga skäl* föreligger. Enligt UtlL 10 kap. 20 § kan en förvarstagen, om skäl som anges i samma paragraf är uppfyllda, placeras i häkte, arrest eller kriminalvårdsanstalt. I kap 11 UtlL finns regler och bestämmelser för hur en person som hålls i förvar ska behandlas (SFS 2005:716). Bestämmelserna kring förvar har i stora drag haft samma innehåll sedan den 1 januari 1976 med undantag för de förändringar som gjorts i samband med uppgradering av lagen år 1989 och senare 2005, vilken är den nuvarande UtlL (Röda Korset 2011).

2.4 Kritik mot förvar och migrationspolitik

Shahram Khosravi (2009) beskriver och kritiserar i sin artikel *Sweden: detention and deportation for asylum seekers* följderna av den alltmer restriktiva flyktingpolitik som förts i Sverige sedan början av 2000-talet där förvar och utvisning kommit att användas flitigt (2009:40f). Khosravi menar att den internationella debatten efter 11:e september, i Sverige liksom övriga världen, lett till att migrationskontroll börjat likna brottsbekämpning och kriminaliserat migration som fenomen (2009:39ff). Ett socialt problem har omdefinierats till ett kriminellt vilket är en politisk strategi för att rättfärdiga kroppsliga sanktioner i form av utvisning och förvarstagande. Dessa processer innebär systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter med exempelvis häktning av människor som begått självmordsförsök samt inspärning av barn (2009:43f). Khosravi använder termen *hostile hospitality* för att beskriva den atmosfär som råder på förvarsanläggningarna (2009:44–47). Då förhållandena är undermåliga och helt i avsaknad av rehabiliterande insatser. Flera av de förvarstagna upplever enligt Khosravi stress och psykiska påfrestningar av att sitta inlåsta (2009:39ff) Fortsättningsvis menar Khosravi att kriminaliseringen av migranter och de åtgärder detta berättigat radikaliserats de senaste 20 åren (2009:48ff). Moralpanik över flyktingvågor som skall komma och “ta över”, samt uttalanden om utnyttjanden av den svenska välfärdsstaten har konstruerat den illegala flyktingen som nutidens fiende, en slags anti-medborgare som från att vara utsatt för risk, nu själv beskrivs som en; ett hot mot det rätta och riktiga samhället och dess dygdiga medborgare (2009:49). Allt detta förstärker enligt Khosravi åtskiljandet av människor utefter nationalitet och möjligheten att behandla vissa grupper som mindre värda (Khosravi 2009:53f).

Röda Korset utgav år 2011 rapporten *Förvar under lupp*, skapad i syfte att öka och sprida kunskap om förvar samt bidra till ökad rättsäkerhet i förvarsbeslut. I rapporten framkommer kritik mot hur beslut om förvar bedöms och fattas. Den främsta kritiken gäller

avsaknaden av användning av *proportionalitetsprincipen* i beslutsfattandet, vilken regleras i UtL 1 kap 8 §. Detta visar sig bland annat i beslut som gäller förlängning av förvarstiden på grund av synnerliga skäl samt beslut som gäller placering i häkte, polisarrest eller på kriminalvårdsanstalt. Rapporten kritiserar även att den alternativa och lindrigare åtgärden uppsikt inte tillämpas i den omfattning som lagstiftaren angett i lagens förarbeten. Enligt resultatet görs i majoriteten av besluten ingen individuell bedömning om huruvida uppsikt är en tillräcklig åtgärd. Migrationsverket och migrationsdomstolarna för sällan något resonemang angående detta och polisen verkar inte alls överväga att använda uppsikt istället för förvar (Röda korset 2011).

Även i Statens offentliga utredning, *Förvar - slutbetänkande av Förvarsutredningen* SOU 2011:17 framkommer kritik mot förfarandet i förvarsärenden samt förslag till förbättringar (SOU 2011:17 s.15-29). Bland annat behöver flera bestämmelser förtydligas och en ny, hårdare proportionalitetsprincip införas. De processuella reglerna för beslut och förlängning av förvar anklagas för att inte vara tillräckligt rättssäkra, då en handläggande myndighet kan fatta ett beslut utan att gå igenom domstol, och dessutom förlänga beslutet på samma sätt. Det krävs alltså i nuläget en överklagan för att nå domstol, vilket inte är rimligt, speciellt med tanke på att många förvarstagna varken kan läsa eller skriva samt är utsatta för extrem psykisk påfrestning (ibid). Utredningen föreslår vidare att tiden en utlänning får hållas i förvar bör begränsas till två månader och inte vara längre än absolut nödvändigt, samt att bestämmelserna kring att höra den förvarstagnes egen talan skärps. Att såpass många måste förflyttas till kriminalvården, därför att förvarets resurser vad gäller sjukvårds- och psykiatrisk kompetens brister, är en annan stor svaghet som tas upp (SOU 2011:17 s.15-29). Migrationsverket ställer sig i ett yttrande positivt till flera av de förslag utredningen ger, men anser att deras lösning på problemet med förflyttningar till kriminalvård, nämligen att bygga specialavdelningar med högre säkerhet, är fel väg att gå (Migrationsverket 2011). De förslag som gäller skärpning av rättsäkerheten samt förtydliganden av regler uppmuntras; verket påtar dessutom frågan om att kunna återta ärenden som överförts till polisen efter att den ärendet gäller förvarstagits. Även Flyktinggruppernas riksråd kommer med ett yttrande om utredningen. Då rådet ställer sig negativt till att överhuvudtaget frihetsberöva asylsökande är de positiva till samtliga förslag om ökad rättssäkerhet och tydlighet, och vill dessutom uppmuntra vidare utredning av könsaspekter i förvarstagnning samt bättre informationstillgång för de förvarstagna. De betonar att förvarstagna som skall överföras enligt Dublinförordningen är särskilt utsatta då de ej har tillgång till frivillighetsorganisationers hjälp (FARR 2011).

Även UNHCR kan antas vara kritiska till förvar då de, som nämns ovan, anser att förvar är en oönskad åtgärd som bryter mot mänskliga rättigheter i de fall det sker på godtyckliga grunder. UNHCR anger dessutom i sina riktlinjer att asylsökande generellt inte bör sättas i förvar samt att barn inte bör tas i förvar (UNHCR 1999).

3. Tidigare forskning

När vi sökt efter forskning om förvar har vi främst funnit internationell sådan, ofta med kriminologisk inriktning. I det här stycket följer forskning relevant för vårt syfte uppdelat i tre avsnitt. Det första avsnittet redogör för en österrikisk artikel baserad på diskursanalys av beslut om anhöriginvandring. Del två behandlar migrationspolitik ur kriminologisk synvinkel där åtgärder såsom förvar kan sägas innebära en kriminalisering av migranter. Slutligen presenteras ett stycke om diskriminering inom rättsväsendet.

3.1 Diskursanalys och migrationsärenden

Theo van Leeuwen och Ruth Wodak (1999) undersöker i sin artikel *Legitimizing Immigration Control: A Discourse-Historical Analysis* skriftliga avslagsbeslut på ansökningar om

anhöriginvandring till Österrike. Detta sker med en diskurs-historisk metod. Inledningsvis gör de en översikt av diskurser gällande immigranter som framträtt i österrikisk media och politisk debatt de senaste femtio åren. Stereotypa föreställningar om invandrade som avvikande, innehavande av annan kultur, kriminella och ett hot mot den sociala ordningen har under dessa år blivit alltmer accepterade och förekommande också utanför högerextrema grupper (van Leeuwen & Wodak 1999:84f). Integration är ett tema författarna finner i många av beskederna de undersöker, där brist på integrering eller förmodad oförmåga att integreras i framtiden bidrar till att motivera avslag (ibid:89). Analysen utgår från de tre dimensionerna datainnehåll, diskursiva strategier och lingvistisk realisering (van Leeuwen & Wodak 1999:91–105).

Med rekontextualiserad praktik menar van Leeuwen och Wodak (1999:93ff) att sociala och diskursiva praktiker blir diskursiva representationer i en specifik kontext. Exempelvis är det som skrivs i besluten en representation av den sociala diskurs och verklighet som immigranter och handläggare befinner sig i, snarare än en exakt redogörelse av densamma. Författarna pekar på flera element i besluten som syftar till att byråkratisera vad som i själva verket är en social relation, där handläggarnas roll osynliggörs genom formellt språk och passiv meningsbyggnad (1999:96f). Samtidigt som handläggarna är osynliga i besluten personaliseras immigranterna, ofta från ett uppifrånperspektiv genom t.ex. omhändertagande uttalanden som att det vore i deras eget intresse att återvända "hem" eller beskrivningar av deras livsstil och situation som avvikande. Författarna pekar på hur stilen som beskedet är utformat på, både virtuellt, språkligt och i vilka aktiviteter som beskrivs, berättigar handläggaren som den förnuftiga och objektiva samt avslaget som en oundviklig konsekvens av omständigheterna (1999:97ff). Exempelvis inleds dokumentet med själva avslagsbeslutet trots att detta rent logiskt måste skett sist, vilket får utredningen att framstå som ett efterbetänkande utan förmåga att påverka utfallet snarare än huvudprocessen i handläggningen. En annan diskursiv praktik är substitution av exempelvis aktiviteter, där abstraktioner och generaliseringar, såsom "svårigheter", "integrering" etc. minskar exaktheten i beskrivningen av vad som skett (ibid). Förlusten av detaljer och precision i faktiska händelser nonchalerar deras betydelse och gör den väldigt konkreta lagtexten desto mer legitim i jämförelse. Vidare utelämnas respektive adderas fakta beroende på om det styrker riktigheten i beslutet (van Leeuwen & Wodak 1999:98).

Slutligen redogör van Leeuwen och Wodak (1999:104–111) för vilka sätt att legitimeras avslag de finner i granskningen, vilka de kategoriserar som följande. Opersonlig auktoritet betyder att lag eller riktlinjer säger så, normkonformitet handlar om immigranternas oförmåga att rätta sig till österrikiska levnadsnormer, instrumentell rationalisering innebär att beslutet framställs som tjänande ett gott men abstrakt syfte där syftet i själva verket ingår i en uppsättning moraliska, dolda värden som inte framgår (sådana syften kan vara "att skydda fri- och rättigheter" eller liknande). I teoretisk rationalisering attribueras en aktivitet, person eller beslut med ett moraliskt värde vilket sedan presenteras som en rationell grund för beslutet trots att själva attribuerandet är långt ifrån självklart. Slutligen innebär moralisk legitimering att en aktivitet/ ett beslut beskrivs i termer som knyter den till en moralisk värdegrund vilket legitimerar den, exempelvis genom att referera till hälsoskäl, vetenskap eller allmänhetens intresse (van Leeuwen & Wodak 1999:104–111).

3.2 Förvar och kriminalisering

Ett genomgående tema är hur förvar och andra åtgärder inom migrationspolitiken ingår i ett globalt mönster av gränskontroll där människors rörelseutrymme begränsas beroende på nationalitet och klasstillhörighet. Enligt samma mönster kriminaliseras den migration och internationella rörelse som sker utanför de privilegierades kanaler. Detta förstärks genom åtgärder i migrationsärenden som liknar brottsbekämpning, som förvar och utvisning, vilket

sammanfaller med misstänkliggörande och kriminaliserande attityder och diskurser. För att representera detta väljer vi här att presentera den brittiska artikeln *The Detention of Asylum Seekers: 20 Reasons Why Criminologists Should Care* av Leanne Weber (2002), den kanadensiska avhandlingen *The 'othering' process: Exploring the instrumentalization of law in migration policy* av Delphine Nakache (2009) samt artikeln *Detention of asylum seekers in the US, UK, France, Germany, and Italy: A critical view of the globalizing culture of control* av Liza Schuster & Michael Welch (2005).

Leanne Weber (2002) som granskat det engelska migrationssystemet poängterar att migrationsverket mer och mer liknar en gränspolis och menar att kriminalisering av immigranter pågår överallt i samhället, framförallt genom förvar och liknande åtgärder, vilket hon ser som "statliga brott" (2002:22f). Hon använder uttrycken "crimes of arrival" och "crimes of survival" för att peka på hur handlingar gjorda i rent överlevnadssyfte förvandlar en migrant till brottsling (2002:18ff). Befolkningsgrupper som tvingas på flykt hamnar ofta i kärnan av konflikten mellan mänskliga rättigheter och inhemsk skyddspolitik menar Weber (2002:10f). Det globaliserade samhället har lett till att gränskontroll blivit enda vägen att kontrollera en suverän stat, samtidigt som det orsakat världsliga förhållanden där miljoner sätts på flykt. Kombinerat leder detta till att migranter blir dubbla offer för globaliseringens negativa följder (ibid). I sina studier ser hon hur en cirkel av *förstärkning av avvikande* sker i spelet mellan asylhandläggare och asylsökande liknande det som ofta beskrivs mellan polis och kriminell; ett slags katt & rått-lek bestående av åtgärder och reaktioner som fortsätter för spelets skull (2002:12ff). Kriminaliseringen av immigranter sker på tre nivåer: (1) genom *symbolisk retorik* i media och offentlighet, (2) genom *direkta/litterära anklagelser* om brott (som kan vara ogrundade eller inte) och (3) genom *processuell praktik*, där migranter behandlas som faktiska brottslingar utan att vara skyldiga, så som sker vid förvarstaggande (Weber, 2002:14).

Den globala rörelsekontroll som Weber (2002) talar om diskuteras närmare av Delphine Nakache (2009), som använder begreppet *mobilitetsregim*, där kontroll av människors rörelser effektivt utestänger vissa grupper från inflytande (s.155-159). Hon menar att detta är ett sätt att dela upp världens befolkning utifrån en "Foucauldiansk" form av maktutövning, där disciplinära straff ersatts av kontroll av rummet, då man istället för att straffa *de andra*, nöjer sig med att stänga dem ute (2009:132-137). Som titeln antyder använder Nakache begreppet *andrafiering* för att beskriva fenomenet och menar att lagen i sig blivit ett instrument för att utestänga "de andra" samt *konceptualisera* dem som annorlunda/farliga (2009:14-23). Konceptualisering är en djupgående form av attribution där något blir såpass vanligt förekommande att det blir vedertaget som allmänt gällande. Nakache använder sig av metoder hämtade från Cultural Studies för att studera hur lagstiftningens roll i dessa processer kan ses ur flera perspektiv (2009:10-14). Hon poängterar att inget kan ses som neutralt utan att metaforer formar hela vårt språk, också lagen, och använder teorier från Jacques Derrida och Michel Foucault för att beskriva *skillnadsskapandets* betydelse och behovet av en *negativ andre* för skapandet av nationalitet och identitet (2009:24ff). Nakache finner två historiska stereotyper som personifieras av migranten: främlingen/the Stranger och fattighjonet/the Pauper (2009:67-79). Misstron mot främlingen, personen utan fasta förbindelser eller uppehälle kan knytas till historiska fenomen och rädsla för "vagabonder" och lösdrivare. The Stranger framstår som en obestämbär enhet som stör kategoriseringen av utan- och innanförskap, vilket förvirrar och hotar. The Pauper är en annan social figur som historiskt exkluderats och samtidigt skapats av samhället, men som också har fruktats av överheten för sin farliga potential. Dessa två förenas i migranten som utan något att förlora står utanför all social kontroll och blir den ultimata representanten för den farliga klassen: en fiende skapad av den sociala ordningen, mot vilken den slutligen skall bli ett hot och mot vilken man måste skydda sig till varje pris. Denna bild är nödvändig för den moderna staten

som behöver rasism för att kunna rättfärdiga sig som suverän i kampen mot infiltration menar Nakache (2009:67–79).

Lisa Schuster och Michael Welch (2005) tar utgångspunkt i det som Weber (2002) och Nakache (2009) beskriver, nämligen hur olika processer däribland förvarstagande skapar synen av asylsökande som falska och kriminella. Genom att se detta i ett sammanhang av en växande kontrollkultur ("culture of control") som frammanar synen på de andra som kriminella, utforskar Schuster och Welch (2005) hur denna "kontrollkultur" sprider sig från USA och Storbritannien till de kontinentala delarna av Europa med fokus på Frankrike, Tyskland och Italien, samt hur det påverkar asylsökande. Schuster och Welch (2005) förhåller sig kritiska till att personer som flytt undan förföljelse sätts i förvar då de menar att det bryter mot internationell lagstiftning vars syfte är att skydda flyktingar och asylsökande (2005:331–334). Liksom Weber (2002) och Nakache (2009) menar Schuster och Welch (2005) att rörelsefrihet är någonting förbehållet en dominerande grupp där asylsökande och icke-västerländska arbetare exkluderas. Landsgränser och gränskontroll bidrar till en konstruktion och klassificering av önskvärda och icke-önskvärda medborgare (2005:344). Med utgångspunkt i denna uppdelning menar Schuster och Welch (2005) att asylsökande konstruerats som ett politiskt problem. Media, politik och den allmänna opinionen har alla bidragit till en konstruktion av asylsökande som fiender, vilket fått till följd att förvarstagande ökar i Europa. Denna process har drivits på av media och politiker av olika färg som genom att utnyttja reaktioner i samhället bidragit till skapandet av social ångslan och rädsla för den utomstående (2005:344ff). 11:e september har haft en negativ påverkan då det ökat misstänksamheten gentemot asylsökande inte bara i USA utan i hela världen och lett till att civila och mänskliga rättigheter har kränkts i kampen mot terrorismen (2005:335). Rädslan att utsättas för ett brott är nästintill oskiljaktig från rädslan för främlingar vilket fått till följd att *kriminalisering av de andra* i kombination med en *kontrollkultur* enligt Schuster och Welch (2005) lett till att förvar av asylsökande inte ifrågasätts utan istället ses som någonting nödvändigt och lämpligt (2005:348ff).

3.3 Diskriminering inom rättsväsendet

I *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning* som är en av Statens offentliga utredningar skriver Masoud Kamali (SOU 2006:79) om diskriminering inom rättsväsendet. Utredningen är en sammanfattning av flera andra utredningar och har bland annat hämtat sitt material från *Är rättvisan rättvis?* en antologi redakterad av Jerzy Sarnecki (SOU 2006:30). Enligt Kamali (SOU 2006:79) förekommer diskriminering av personer med utländsk bakgrund, även kallade andrafierade personer, inom rättsväsendet. Den forskning varifrån Kamali drar sina slutsatser framhåller att diskrimineringen bör ses ur ett strukturellt perspektiv och att det är vilseledande att utpeka individer och deras handlande som orsak till problemet. Hela rättsväsendet med polisen i spetsen förefaller i sitt bemötande av personer med utländska bakgrund vara mer repressiva och mindre beskyddande, vilket enligt Kamali är av stor betydelse i skapande av "de andra" (SOU 2006:79 s.18, 211-220).

I *Är rättvisan rättvis?* redogör Christian Diesen (SOU 2006:30 s.210ff) för sin undersökning om negativ särbehandling i rättsväsendet. Enligt honom kan resultaten inte anses styrka hypotesen att alla personer med invandrabakgrund särbehandlas negativt. Han framhåller dock att om man endast utgår ifrån personer som har sitt ursprung utanför Västeuropa och alltså bortser från personer med bakgrund i Norden, Västeuropa eller Nordamerika kan man dra slutsatsen att dessa personer diskrimineras och särbehandlas i alla delar av rättsväsendets processer. Den negativa särbehandlingen är mer framträdande hos polisen än hos domstolarna. Detta ges uttryck för då polisen enligt forskningsresultatet har en större benägenhet att ingripa i fall som rör personer med invandrabakgrund. Likaså har allmänheten en större tendens att anmäla invandrade vilket är en av flera förklaringar till

varför personer med invandrarbakgrund är överrepresenterade när det gäller polisanmälningar. Vidare pekar Diesens (SOU 2006:30) resultat på att invandrade har svårare att göra sig trovärdiga i utredningar där ord står mot ord. Invandrade blir i större utsträckning häktade samt oskyldigt frihetsberövade, dock finns ingen bevisning för att de döms oskyldigt i högre grad. Invandrade är dessutom överrepresenterade i anmälningssstatistiken vilket Diesen (SOU 2006:30) menar inte bara beror på högre brottslighet eller låg social status utan i vissa fall kan bindas samman med etniskt tillhörighet (Diesen, SOU 2006:30 s.210ff).

4. Teori

Till grund för våra tankegångar ligger ett *socialkonstruktionistiskt* synsätt vilket inleder teoriavsnittet, och som genom hela vår uppsats finns med som en grundteori vilken andra begrepp och idéer utgår från och relaterar till. Då vi tror att strukturella faktorer och maktordningar inbyggda i samhällets organisering påverkar hur konstruktioner sker följer sedan ett stycke om *diskurs och institutionell makt*. Slutligen följer ett stycke om andrafiering, rasism och diskriminering. En närmare presentation av diskursteori som vi tidigare hade med här, flyttades efter övervägande till metoddelen nedan, där också diskursanalys som metod beskrivs.

4.1 Socialkonstruktionism

Socialkonstruktionismen uppkom under senare delen av 1900-talet och var en reaktion mot en alltför essentialistisk och deterministisk beskrivning av verkligheten som fortfarande levde kvar inom samhällsvetenskapen. Peter L. Berger och Thomas Luckmann (1966) utformade i *Kunskapssociologi: hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*, mer känd under sitt engelska namn *The social construction of Reality*, ett sätt att se på hur mänskligt medvetande fungerar. De menade att vi uppfattar världen i relation till inre tankar och föreställningar, som vi internaliserat genom samhällsliga och sociala normer, och att vi genom dem får en uppfattning om hur saker är (ibid). Detta stod i motsats till en empirisk och positivistisk kunskapssyn där verkligheten kunde mätas och kvantifieras genom hypoteser och bevis om hur saker verkligen var. Istället beskrevs kunskapen om verkligheten som flytande gemensamma uppfattningar vi människor kommit överrens om, d.v.s. som sociala konstruktioner som ständigt reproduceras (Berger & Luckmann, 1966). Socialkonstruktionismen har sedan dess utvecklats i många olika riktningar och haft starkt inflytande inom samhällsvetenskaperna och dess verklighetsbeskrivning (Bryman 2011:37ff).

Vivien Burr (2003:4ff) poängterar att det socialkonstruktionistiska fältet är mycket brett och mångfacetterat men menar att följande *grundpremiss* kan sägas vara gemensamma. (1) Synen på kunskap är kritisk då inget ses som absolut sant, utan alltid som olika sätt att uppfatta och förklara verkligheten. Dessutom är dessa uppfattningar alltid (2) historiskt och kulturellt formade och (3) ständigt i förändring då de skapas genom sociala processer där vi förhandlar om vad som är sant. Detta innebär också att det (4) inte kan påstås finnas några verkliga gränser för vad som är acceptabelt, eftersom dessa alltid går att förändra. En normkritisk inställning ligger därför nära detta perspektiv. Språket ses enligt Burr som centralt för de sociala processer där konstruktioner formas och kan beskrivas som en ram för vår förståelse av världen (2003:4ff). Detta hör samman med begreppet diskurs som diskuteras framförallt i metoddelen. *Antidiskriminerande, antiförtryckande* och *radikala* teorier är samlingsnamn på några andra perspektiv inom socialt arbete som beskrivs av Malcom Payne (2010) och som vi inspireras av. Dessa har gemensamt att de vill framhäva hur orättvisor skapas genom sociala identiteter som formas genom särbehandling samt syftar till att ifrågasätta den sociala ordningen (Payne 2010:383f). Vi ser dessa som närliggande det socialkonstruktionistiska synsättet om än med en något mer *strukturell förklaringsmodell* till sociala problem vilket vi gärna vill inkludera i vår analys.

4.2 Diskurs och institutionell makt

Då vi valt ett diskursanalytiskt förhållningssätt anammar vi en syn på makt som komplex och överallt förekommande (Börjesson & Rehn 2009:34ff). Denna senmoderna syn är inspirerad av Michel Foucault och hans omdiskuterade teorier om makt och kunskap som intimt förbundna. Enligt denna forskningstradition opererar makten sällan med uttryckliga tvångsmedel utan istället genom att påverka vems sanning det är som råder, med bland annat *diskursen* som hjälpmedel (Börjesson & Rehn 2009:45ff). Diskursbegreppet diskuteras mer utförligt i metoddelen men kan kortfattat sägas handla om hur språk och sociala koder bidrar till att bestämma vad som är tillåtet och inte inom ett visst fält. En diskurs kan liknas vid ett sätt att tala om och se på ett visst fenomen och begreppet *hegemoni* används i diskurssammanhang för att beteckna den dominerande diskursen och sanningen (Börjesson & Rehn 2009:73ff). Den rådande makten är i denna bemärkelse beroende av en upprätthållen hegemoni och sanningsregim som bekräftar deras beskrivning av världen (Börjesson & Rehn 2009:32–38). Makten besitter enligt Foucault kraften att få människor att disciplinera sig själva då vi internaliserar dess strukturer och låter dem bli en del av oss, vilket gör den subtil och svårupptäckt. Möjlighet till motstånd finns men kräver att vi ser igenom makten och dess diskurs. Man kan tycka att människor i det senmoderna samhället har mer makt och autonomi gentemot statsapparaten än tidigare generationer, men Foucault menar att makten snarare bytt skepnad. Numera har den uppfostrat lydiga medborgare som kontrollerar sig själva i förbund med ett kontrollregemente av samhällseliga institutioner vars ramar gladeligen följs. Dessa kan vara fysiska institutioner, såsom sjukvård skolväsende eller migrationsverk för den delen, men också sociala såsom äktenskap och familj (Börjesson & Rehn 2009:48–51.) Sett ur det perspektivet skulle svenskt rättsväsende, migrationsverk och polis kunna beskrivas som en maktbrigad som gemensamt upprätthåller en hegemoni om invandring, medborgarskap och nationsgränser, vilken reproduceras av medborgarna. För att komma åt denna makt och förstå vad den vill behöver vi se till aktörer på olika nivåer i systemet. Även om alla aktörer är inblandade i makten är det ändå viktigt att fokusera och särskåda de delar som utgör eliten vilket beskrivs nedan.

Enligt Teun A. van Dijk (SOU 2005:41 s.113f) är diskriminering och fördomar inte medfött utan beteenden som vi lär oss främst ifrån den offentliga diskursen och den makt den står för. I den offentliga diskursen som styrs av eliten ingår områden så som politik, media, utbildning, vetenskap och lagstiftning. Eliten kan sägas utgöras av politiker, journalister, vetenskapsmän och domare m.fl. som genom sina ideologier och övertygelser ger uttryck åt och reproducerar diskurser. Ett uttalande, en debattartikel eller bok av en person som tillhör eliten kan få betydligt större konsekvenser än flera tusen samtal och konversationer på gator och torg. Eliten har genom sin ställning bidragit och bidrar än i dag till rasismens existens. Van Dijk (2005:41 s.115) använder begreppet *institutionell rasism* för att beskriva elitens rasism som diskursiv i form av organiserade praktiker, såsom politiska debatter eller texter och budskap ifrån regeringen och andra myndigheter. Ur ett sociologiskt perspektiv skulle man enligt van Dijk (2005:41 s.115) kunna skilja individuella praktiker från organisationens eller institutionens praktik, men man bör ha i åtanke att institutionens diskurs är en kollektiv produkt skapad av institutionens företrädare som legitimerats genom deras ställning inom eliten. Detta innebär inte att rasismen bör ses som personliga och individuella fördomar, utan som utbredda sociala strukturer som skapas och återskapas genom institutionella diskurser i en samverkan mellan medlemmar i samhället (van Dijk SOU 2005:41). Den beror alltså till stor del av institutionell makt. Kring migration och migranters villkor finns en institutionell apparat där migrationsdomstolen ingår, som opererar med institutionell makt och sätter en ram för den allmänna diskursen. Denna apparat är av vikt att studera utan att låta diskursen döljas bakom lagstiftning eller riktlinjer.

4.3 Andrafiering, rasism och diskriminering

Att kategorisera är ett sätt för oss människor att enklare förstå vår omvärld som ofta kan leda till förenklade uppdelningar mellan "vi" och "dem". Att konstruera någon som *den andra*, den avvikande är ett sätt att definiera sig själv som normal (Mattsson 2010:121). Detta hänger ihop med idén om att vårt språk och vår förståelse av verkligheten är uppbyggt av *dikotomier/motsatspar*. Bland annat Kamali (SOU 2006:79 s.323-347) har använt begreppet andrafiering för att beskriva hur etniska minoriteter underordnats institutionellt. Han menar att det diskursiva skapandet av gruppen invandrade som "de andra" vilar på ett kolonialt arv och byggande av nationalstaten där mytbildning var en central del i att skapa en nationell identitet och att detta särartstänkande fortfarande lever kvar i många länders politiska och sociala institutioner. Ylva Brune utreder i SOU 2006:21 hur "vi och dem" konstrueras i svensk media och finner ett flertal strategier där invandrade framställs som främmande och hotfulla och samtidigt som hjälplösa objekt för andras åtgärder och formuleringar (s.90f). Hon poängterar att andrafieringen inte alltid görs med medveten negativ klang men att skillnadsskapandet i längden, när det sker på många arenor och alltid innebär att "vi" skriver om "dem", leder till fastlåsende kategorier där invandrade gestaltas som bristfälliga (SOU 2006:21, s.95f).

Rasism är ett begrepp som ligger nära andrafiering och historiskt väcker spridda associationer: extrema exempel inkluderar etnisk rensning och hatbrott medan mer förtäckt/dold rasism förekommer överallt i vardagssituationer (Peterson & Ålund 2007:21f). Bland annat Kamali (SOU 2006:79 s.65-71) redogör för den Europeiska rasismens historiska rötter vilka bottnar i kolonialism, slaveri och nationalism och vars ideologi frodades i såväl kulturliv och maktelit som vetenskaplig forskning. Även antisemitiska strömningar och nazism har lagt grunden till en rasistisk samhällsordning som fortsätter att påverka oss. Den biologiska tanken om åtskilda raser, som låg till grund för den tidiga formen av rasism, har idag till stor del övergivits, åtminstone officiellt (Rätzhel 2007:59–65). Istället talar man ibland om *kulturrasism*, där grupper tillskrivs icke-assimilerbara, åtskilda kulturer och bör hållas åtskiljda. Denna tanke på kulturell identitet som essentialistisk kritiserar av socialkonstruktivistiska och postkoloniala forskare som anser att bilden av ett ändligt antal oföränderliga identiteter är falsk: subjekspositioner är i själva verket flytande och förhandlingsbara (Wikström 2009:54–58). Många forskare pekar på att *integrationstänkandet* som länge varit centralt i svensk migrationspolitik hjälper till att upprätthålla och dölja den nya kulturifierade formen av rasism och att man istället borde återta rasbegreppet för att tydliggöra de orättvisor som faktiskt existerar (Mattsson 2010:85ff). I en rasistisk ordning *rasifieras* personer med utländsk bakgrund medan svenskhet/vithet förblir en neutral norm (SOU 2006:79 s.46) Med detta menas att hudfärg, en kategori som egentligen är tom, fylls med kulturellt och socialt innehåll som hör samman med etnicitet och klass (Wikström 2009:42ff). Alla dessa tre kategoriseringar: klass, etnicitet och ras har i det postmoderna samhället flutit in i varandra i en ojämlig maktstruktur. Den normaliserande svensk/vitheten innebär att personer i denna grupp förblir "kulturlösa" och oberoende till sin ställning vilket osynliggör de privilegier de tilldelas och den exkludering av andra det innebär (Wikström 2009:42ff).

I Sverige sker strukturell diskriminering på basis av etnisk tillhörighet inom flertalet samhällseliga institutioner, inklusive rättsväsendet, vilket framgår i *Integrationens svarta bok* (SOU 2006:79). Diskriminering, alltså särbehandling på grund av grupptillhörighet, regleras i Diskrimineringslagen (SFS 2008:567). Denna skyddar individer som behandlats felaktigt utifrån någon av de sju diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Kamali (SOU 2006:79 s.45ff) talar om diskriminering på *strukturell, institutionell* och *individuell* nivå, vilka alla samspelar med och bidrar till varandra. Att diskrimineringen till sin natur är strukturell betyder att den är central för hela samhällets ordning och ideologiskapande, och

tätt knuten till materiella och symboliska resursers organisering. Den ojämlika behandlingen realiseras sedan på institutionell nivå genom regler och normer i organisationer och myndigheter, och på individuell genom enskilda personers handlingar. Det är viktigt att komma ihåg att enskilda händelser i alla delar av systemet alltid sker i relation till de andra. Ylva Brune använder i SOU 2006:21 begreppet *diskursiv diskriminering* när hon undersöker hur vi och dem konstrueras i svensk media. Fyra diskursiva strategier för diskriminering belyses: *utestängande från diskursen, negativ framställning, diskriminerande objektifiering och särbehandlingsförstärkning* (SOU 2006:21 s.92ff). Diskursiv diskriminering bidrar till *andraifiering* och *stereotypifiering* av utlänningar som grupp med mäktiga vapen i form av bilder och medielogik. För att knyta detta till Kamalis text skulle dock inget kunna ske utan ett samhälle med föreställningar som bekräftar dessa bilder: de skulle uppfattas annorlunda utan den rasistiska samhällsordningen (SOU 2006:79 s.45ff). Diskriminering är således oundvikligt kopplat till makt, hegemoni och diskurs.

5. Metod

Här presenteras hur vi utfört vår studie. Metodavsnittet har delats in i sex delar. Inledningsvis motiverar vi val av ansats och metod. Därefter följer en redogörelse för materialsökning och urvalsprocess. Det fjärde stycket handlar om analysmetod och inleds med en generell beskrivning av diskursanalys, för att sedan gå in på Faircloughs kritiska diskursanalys och tredimensionella analysmodell, samt vårt eget tillvägagångssätt. De femte och sjätte styckena innehåller vetenskapliga och etiska överväganden varpå en metodologisk diskussion avslutar det hela.

5.1 Val av ansats

Utifrån vårt syfte, att kritiskt granska grunderna för att ta en person i förvar, har vi valt att göra en kvalitativ studie. Detta eftersom vårt fokus har varit att försöka förstå och tolka hur detta fenomen ter sig. Enligt Bryman (2011:340f) kan den kvalitativa forskningen sammanfattas i tre punkter. Den har ett induktivt synsätt angående teori och empiri. Ur ett kunskapsteoretiskt perspektiv kan den kvalitativa forskningen förklaras som interpretativistisk eller tolkningsinriktad. Slutligen är dess ontologiska ståndpunkt ett konstruktionistiskt synsätt (Bryman 2011). Den kvalitativa forskningsinriktningen är förenlig med vår studie då vi är intresserade av att undersöka hur beslut om förvar motiveras och hur de berörda aktörerna framställs. Vi har under studiens gång haft ett induktivt förhållningssätt, då vi utgått ifrån empirin i sökandet efter teori.

Vår undersökning bygger på en kvalitativ textanalys i form av kritisk diskursanalys, där vårt material består utav domstolsbeslut gällande förvar. Valet av metod beror delvis på att vi i ett tidigt stadiet av vår problemformulering tagit del av artikeln *Lättvindiga förvarsbeslut* (2012) i tidningen Artikel 14 samt Röda Korsets rapport *Förvar under lupp* (2011), vilka båda kritiserar utförandet av förvarstagande i Sverige. Detta är en kritik som vi delar och som vi ser det, en anledning till att undersöka och kritiskt granska förfarandet. Detta kan enligt den syn på makt och kunskap som vi antagit göras genom kritisk diskursanalys där vi vill se igenom regelverk och juridiska formuleringar och upptäcka vilka diskursiva och ideologiska fundament som står bakom. Vi ställer oss för övrigt kritiska till att förvar som fenomen överhuvudtaget existerar.

5.2 Materialsökning

Inledande sökning efter material skedde framförallt under "sökverkstaden" anordnad av institutionen samt efterföljande dagar. Vidare sökningar skedde sedan kontinuerligt utifrån behov. Vi har framförallt sökt efter forskningsartiklar i databaser tillgängliga på

Universitetsbibliotekets hemsida samt tryckt material i Gunda/Libris. Vi använde databaserna *Social Sciences Abstracts*, *Sociological Sciences Abstracts* och *International Bibliography of the Social Sciences (IBSS)*. I sökningarna har vi använt sökorden “refugee”, “asylum”, “asylum seeker”, “detention” och “custody” i olika kombinationer. Då vi fick en stor andel irrelevanta träffar gick vi, efter att ha funnit några relevanta, sedan via funktionen “Find Articles with similar references” för att få fram fler artiklar som vi intresserade oss för. Gällande förvar i Sverige använde vi framförallt Googles vanliga sökfunktion för att hitta källor och letade oss sedan vidare utifrån det vi fann. Därtill har vi använt oss av litteratur vi kände till sedan tidigare och referenser vi funnit däri samt fått värdefulla tips av vår handledare. För att leta efter bakgrund till lagar och bestämmelser använde vi den juridiska databasen Karnov.

5.3 Urval

Vårt datamaterial består av domstolsbeslut rörande förvar ifrån Migrationsdomstolen i Göteborg. Vi har valt detta material då vi anser att det bäst möter vårt syfte som är att undersöka och kritiskt granska förvarsbeslut. Initialt var tanken att fokusera på beslut fattade i första instans, alltså Migrationsverket och Polismyndigheten, men p.g.a. av sekretess och svårigheter att få tag på dessa utgick vi istället från beslut fattade i andra instans av Migrationsdomstolen. Materialet utgörs således av dokument vilka enligt Bryman (2011:489–497) kan användas som datakälla inom både kvalitativ och kvantitativ forskning. Fördelen med att använda dokument är att de har en karaktär av att vara *icke-reaktiva*, vilket innebär att de, som i vårt fall, inte har skapats i forskningssyfte och därmed är fria från påverkan av forskaren. Dokument förekommer i olika slag och en uppdelning kan göras mellan officiella och personliga dokument. Officiella dokument kan vidare kategoriseras i privata och offentliga dokument (Bryman, 2011:489–497). Vårt datamaterial består enligt denna uppdelning av officiella och offentliga dokument. Viktigt att tänka på vid användning av dokument är att bedöma deras kvalitet, vilket man kan göra utifrån av Bryman (2011) fyra angivna bedömningskriterier: *autenticitet*, *trovärdighet*, *representativitet* och *meningsfullhet* (Bryman (2011:489) Enligt vår bedömning uppfyller materialet alla fyra kriterierna. D.v.s. domstolsbesluten som sådana är äkta, korrekta, tydliga och typiska för sin kategori vilken kan benämnas myndighetsbeslut.

Utifrån vårt syfte och valet att göra en kvalitativ undersökning har vår urvalsprocess varit målstyrd med inslag av sannolikhetsurval. *Målstyrda urval* innebär att enheter, i vårt fall dokument men det kan även röra sig om personer eller organisationer, väljs utifrån studiens mål och formulerade forskningsfrågor. Urvalskriterierna har alltså anpassats för att besvara studiens frågeställningar (Bryman 2011:350ff). Urvalsprocessen har gjorts i flera steg, enligt följande: Efter diskussioner och efterforskningar på Migrationsdomstolens arkiv begärdes en lista ut, över alla domstolsbeslut rörande förvar som fattats av Migrationsdomstolen i Göteborg mellan den 1 januari 2013 och den 30 april 2013. Första steget i urvalsprocessen kan beskrivas som målstyrt, då valet att titta på förvarsbeslut gjorts utifrån vårt syfte och frågeställningar. Tidsperioden har vi valt då vi ville ha beslut som var aktuella och låg nära i tiden. Migrationsdomstolen i Göteborg är en av Sveriges fyra migrationsdomstolar och anledningen till att vi valt att endast undersöka beslut därifrån är av praktiska skäl. Steg två i urvalsprocessen består av ett *sannolikhetsurval* i form av ett *systematiskt urval*. Syftet med sannolikhetsurval är enligt Bryman (2011) slumpmässigheten i själva urvalsprocessen, vilket innebär att alla enheter eller individer har samma chans att komma med samt att sannolikheten att komma med är känd. Systematiskt urval är en alternativ form till obundet slumpmässigt urval. Enheter plockas systematiskt ut genom att t.ex. välja var tionde enhet ur en urvalsram. När man använder sig av systematiskt urval är det viktigt att försäkra sig om att urvalsramen inte innehåller någon systematisk ordning av något slag (Bryman 2011:179,185).

Utifrån den lista, innehållande 106 domar, som begärdes ut från Migrationsdomstolen valdes var tredje dom ut för att laddas ner i PDF-format. Resultatet blev 35 domar.

Därefter gjordes ytterligare ett målstyrt urval, där domar valdes bort utifrån följande kriterier: (1) beslut som rör barn, (2) beslut som rör flera personer och (3) beslut som avskrivits/överförts till annan domstol. Det tredje urvalssteget resulterade i att sex stycken domar uteslöts, varav fem p.g.a. att målet avskrivits eller överförts till en annan domstol och en p.g.a. att beslutet rörde flera personer. Kvar för slutgiltig analys blev 29 domar som i genomsnitt består av ca 5-6 sidor vardera. Materialet presenteras mer utförligt i empiri och analysdelen. Kriterierna i sista urvalssteg gjordes utifrån följande resonemang: Vi beslöt i ett tidigt stadie att utesluta domar som gällde barn, då ett inkluderande hade krävt ett barnperspektiv genom hela uppsatsarbetet. Vilket visserligen hade varit intressant men skulle blivit för mycket för denna undersökning som väljer att fokusera på andra aspekter. Anledningen till att vi valt att utesluta beslut som rör flera personer beror på att vi i vårt material endast har en sådan dom och denna dom behandlar en familj. Domen innehåller fyra målsnummer, vilket innebär att det egentligen rör sig om fyra beslut men motiveringen i domskälen har inte gjorts individuellt utan gemensamt för familjen. Detta gör att vi anser att det är problematiskt att använda denna dom. Slutligen valde vi att utesluta domar som avskrivits eller överförts till en annan domstol helt enkelt pga. att de inte innehåller något beslut.

5.4 Analysmetod

Inom samhällsvetenskap anses diskursanalys vara en vetenskaps- och samhällsteori. Bergström och Boreus (2012) använder i *Textens mening och makt* uttrycket diskursanalys för att betona att det är både en teori och en metod. Diskursanalys handlar om att studera samhällsfenomen med fokus på språket. Språket beskriver inte bara verkligheten utan skapar och formar den. I ett diskursivt perspektiv sammanbinds hur man talat om något och hur det faktiskt är. Det vill säga, man binder samman språk och handling vilket kan kopplas till makt och hur olika maktstrukturer skapas då vårt handlande och tänkande formas och skapas av språkliga mönster (Bergström & Boreus 2012:353–355). Diskursbegreppet anses ha myntats av den franske filosofen Michel Foucault som har haft stor betydelse för synen på makt och kunskap under 1900-talet (Börjesson & Rehn 2009:44f). Den tidiga diskursanalysen var lingvistisk till sin natur och fokuserade framförallt på närläsning av text, vilket senare kom att utvidgas till att inkludera också social praktik. Enligt Bergström och Boreus (2012:358ff) finns det i dagsläget tre olika inriktningar inom diskursanalysen. De presenteras nedan utan inbördes ordning. Den första inriktningen förknippas med Michel Foucault och bygger på en *poststrukturalistisk* syn av begreppet diskurs där inget anses ligga utanför diskursen utan allt som sker ingår i en konstruerande praktik. Den andra inriktningen företräds framförallt av Ernesto Laclau och Chantal Mouffe och skiljer sig från Foucaults idéer på så vis att man utgår ifrån en mer lingvistisk nivå. Den tredje inriktningen utgörs av *kritisk diskursanalys* som är den metod vi tänker använda oss av i vår analys (Bergström & Boreus 2012:358ff).

5.4.1 Kritisk diskursanalys (CDA)

Kritisk diskursanalys kopplas ofta samman med en samhällskritisk tradition vars syfte är att avslöja och belysa dolda maktstrukturer i samhället. Även kritisk diskursanalys, förkortad CDA (Critical Discourse Analysis), kan delas in i olika inriktningar och vi kommer att fokusera på Norman Faircloughs idé om CDA där han framförallt inspirerats av Frankfurtskolans kritiska teori, som i likhet med diskursanalysen är ideologikritisk (Bergström & Boreus 2012:373).

Diskurser fyller enligt Fairclough olika funktioner. Han menar att kritisk diskursanalys kan visa hur diskurser skapar sociala identiteter samt hur sociala relationer bevaras och

upprätthålls i form av maktstrukturer (Bergström & Boreus 2012:374). I CDA fokuserar diskurser på språket och dess praktik, d.v.s. hur språket används. Fairclough definierar diskurs som ”*My view is that 'discourse' is use of language seen as a form of social practice, and discourse analysis is analysis of how texts work within sociocultural practice.*” (Bergström & Boreus 2012:375). Diskurser är inget bestående fenomen utan påverkar och låter sig påverkas av de processer och kontexter där de existerar och ingår. Fairclough håller inte med dem som anser att ett ideologikritiskt förhållningsätt bör undvikas då man har ett relativistiskt synsätt. Han menar istället att så länge det finns sociala strukturer i ett samhällssystem som medför konflikter och ojämlikhet kommer dessa kritiserats och kritisk teori kommer att vara aktuell. Kritisk diskursanalys syftar inte enbart till att kritiskt granska och lyfta fram ojämlika maktstrukturer utan har som tradition att till följd av sina upptäckter försöka åstadkomma en politisk och/eller social förändring (Bergström & Boreus 2012:374).

5.4.2 Faircloughs tredimensionella analysmodell

Fairclough ger inga klara direktiv för hur en kritisk diskursanalys ska genomföras rent praktiskt men har tagit inspiration från bland annat *Cultural Studies* och makrosociologiska analyser (Bergström & Boreus 2012:374ff). Ett sätt att gå tillväga, vilket är det vi kommer att utgå ifrån, kallas *Faircloughs tredimensionella modell* och beskrivs av både Bergström & Boreus (2012:373–378) och Marianne Winther Jörgensen & Louise Phillips (2000:66–97). Vi har nedan använt oss av båda dessa källor för att utreda vår metod. Modellen skiljer mellan textdimensionen, den diskursiva praxisdimensionen och den sociala praxisdimensionen vilka alla kan flyta in i varandra mer eller mindre.

Textdimensionen innefattar vilken betydelse lingvistiska och grammatiska element har för vad texten förmedlar. Detta sker genom närläsning och fokus på sats- och meningsbyggnad. Vi har utgått främst från begreppen transitivitet, modalitet och nominalisering som de beskrivs av Winther Jörgensen & Phillips (2000:87ff). Med *transitivitet* menas hur textens subjekt och objekt sammanbinds med handlingar och processer. Här kan man se vilka beteenden som framhävs som typiska för olika aktörer samt vilka som tystas ner. Att utelämna det handlande subjektet genom *passiv sats* (“det beslutades att...”) eller *nominalisering*, där ett substantiv ersätter en process (“beslutet fattades...”) är ett sätt att dölja aktören, vilket kan vara en strategi för att få saker att framstå som mer oåterkalleliga och självklara än de egentligen är (Winter Jörgensen & Phillips 2000:87ff). Denna typ av meningsbyggnad hör ofta samman med ett formellt myndighetsspråk och indikerar ett opersonligt förhållande till den ofta under- och avlägsna mottagaren. Vidare innebär graden av *modalitet* hur pass mycket textens avsändare ställer sig bakom de påståenden och/eller fakta som framförs (Winter Jörgensen & Phillips 2000:87ff). *Avsändaren* är den som står bakom själva produktionen av texten, den som skriver, och är alltså skild från aktörens, men kan likväl genom formuleringar påverka hur pass sanna olika fenomen i texten framstår. Modaliteten kan dessutom vara objektiv (“det står klart att”) eller subjektiv (“vi finner det klart att”).

I den *diskursiva praxisdimensionen* undersöks hur och under vilka förhållanden en text produceras, distribueras och konsumeras (Winter Jörgensen & Phillips 2000:85ff). Varje text förmedlar sitt innehåll utifrån bestämda ramar och normsystem anpassade utefter ett specifikt sammanhang, vilket domstolsbeslut är ett utmärkt exempel på. I det avseendet ingår allt i diskursen, även visuell framtoning, layout och stil vilka kan framhäva exempelvis en makthavande position, detta påpekas av van Leeuwen & Wodak (1999:97ff). Den diskursiva praxisdimensionen agerar vidare som en brygga mellan text och social praktik då det är i produktion och konsumtion som texter formas av respektive formar den sociala verkligheten (Winter Jörgensen & Phillips 2000:74–79). Hur textskapare använder redan existerande genrer och diskurser och deras koder brukar benämnas *interdiskursivitet* vilket är besläktat

med *intertextualitet*, alltså hur en text påverkas av och hämtar uttryck från andra texter. För att reda ut begreppen så som de används av Winter Jörgensen & Phillips (2000:74–79), så är en *genre* ett språkbruk inom en begränsad del av en social praktik medan en *diskurs* kan återfinnas på flera olika platser men går att urskilja beroende på sitt perspektiv (2000:72f). En *diskursiv ordning* är summan av alla genrer och diskurser som används inom en viss *social domän*. För att förtydliga skulle således den diskursiva ordningen i den sociala domänen migrationsverket kunna innehålla genren “utredning gällande ensamkommande barn” och diskursen “jämställdhetsdiskurs”. Vad som ingår i diskursordningen avgör vad som går att säga i domänen och är föränderligt över tid varför man bör vara uppmärksam på vilka nya diskurser och genrer som introducera. Strömningar av intryck mellan diskursordningar, genrer och diskurser är precis vad som menas med interdiskursivitet vilket antingen konstituerar eller förändrar den rådande ordningen (Winter Jörgensen & Phillips 2000:75ff). Dessa strömningar kan i sig ses som avspeglningar av den sociala praktiken. Genom att leta efter intertextuella och interdiskursiva element i de domar vi studerar hoppas vi således få syn på den diskursiva ordningen samt vad denna kan representera i den sociala praktiken. Precis som författarna poängterat inledningsvis ligger alltså dimensionerna nära varandra.

Slutligen försöker vi i *den sociala praxisdimensionen* kartlägga vilka sociala, kulturella och ekonomiska/politiska strukturer som skapar förutsättningarna för den diskursiva praktiken (Bergström & Boreus 2012:374ff). Dessa kan sedan kopplas till hur den diskursiva ordningen är konstituerad vilket hör ihop med ideologi och hegemoni.

5.4.3 Tillvägagångssätt

Analysen har skett i flera steg utifrån de olika dimensionerna i Faircloughs tredimensionella analysmetod. Materialet har lästs igenom i omgångar med fokus på de olika dimensionerna och våra frågeställningar. I ett första skede av analysen har materialet kodats för att kunna urskilja och kategorisera beslutsgrunderna, aktörerna och deras handlande samt hur de konstrueras. Att koda sitt material är enligt Bryman (2011:523) utgångspunkten i de allra flesta former av kvalitativ dataanalys. I enlighet med Brymans kodningsmodell har vår kodning tillkommit genom att vi läst igenom materialet i olika steg. Första med fokus på att få en översikt och då utan att göra anteckningar. Vid nästa genomläsning har materialet kommenterats och kodats. Bryman framhåller även vikten av att kritiskt granska koderna vilket vi gjort genom att igen gå igenom och titta på koderna i förhållande till begrepp i tidigare forskning och teori. Samt fundera över hur koderna förhåller sig till varandra och om det finns några samband. Dessa kodningar och ytterligare genomläsning av materialet ligger sedan till grund för en tematisering av materialet som lett fram till våra fyra diskurser. Enligt Bryman (2011:528) likställer en del forskare ett tema med en kod medan andra anser att ett tema är mer än en kod. Vi ansluter oss till den senare uppfattningen som menar att ett tema kan bestå av flera koder. I sökandet efter teman har vi som Ryan och Bernard (i Bryman 2011:529) rekommenderar fokuserat på att finna *repetitioner* dvs återkommande teman. Vi har även fokuserat på för sammanhanget *lokala typologier*, vilket betyder lokala uttryck samt *likheter och skillnader* i teman. Dessutom har vi använt oss av *teorirelaterat material* vilket innebär att vi utgått ifrån samhällsvetenskapliga begrepp i skapandet av teman (Bryman 2011:529).

5.5 Arbetsfördelning & förförståelse

I uppsatsarbetet har vi vanligtvis suttit tillsammans och jobbat parallellt på varsin dator för att direkt kunna utbyta tankar som uppkommit. Vi har skrivit i onlineprogrammet Google Docs, vilket inneburit att vi sett varandras nytillkomna text omedelbart. Detta har varit mycket tillfredsställande då vi kunnat fokusera på olika saker av effektivitetsskäl och samtidigt ha den andra tillgänglig för respons. De flesta delar av texten har författats gemensamt, möjligtvis har

Julia tagit något större ansvar för teoriavsnittet och Amanda för metodavsnittet. Övergripande val och överväganden har dock alltid sprungit ur gemensam diskussion. Analysen gjordes uteslutande tillsammans, till största del med utskrivna kopior av domarna och överstrykningspennor i olika färger för olika teman. Avslutningsvis använde vi en Whiteboardtavla och gjorde "mindmaps" för att urskilja och koppla samman diskurser och fenomen. Också insamlade av empiri, kontakter med migrationsverket och andra instanser har skett gemensamt.

Då vi haft en kritisk inställning till fenomenet förvarstagande redan från början kan vår *förförståelse* sägas vara en aning vinklad. Dock har vi försökt vara tydliga med detta genom hela uppsatsen och betonar att det vi kommer fram till är vår egen tolkning av materialet och kan ses som ett försök att skapa diskussion snarare än att bevisa ståndpunkter. Vi anser att vår kritiska utgångspunkt är uppenbar och inte kommer missförstås och tror att läsaren i och med detta kan skapa sin egen uppfattning utifrån vår text.

5.6 Vetenskaplighet

Peter Esaiasson, Mikael Gilljan, Henrik Oscarsson & Lena Wägnerud (2007:63–66) menar att validitet är ett kroniskt "översättningsproblem" mellan empiri och teori inom all forskning. De väljer att förklara begreppet utifrån (1) *begreppsvaliditet* som handlar om ifall metoden är systematisk riktig, samt hur väl teoretiska begrepp överensstämmer med operationella/empiriska indikatorer, samt (2) *resultatvaliditet* som inkluderar fel som skett i själva materialinsamlandet. Ett annat vanligt sätt att beskriva vetenskaplighet är modellen som enbart behandlar validitet och reliabilitet, vilket görs av exempelvis Larsson, Lilja & Mannheimer (2005:66). Hög resultatvaliditet skulle i så fall innebära att både validitet och reliabilitet är höga. Vi utgår fortsättningsvis från den första uppsättningen begrepp, presenterad av Esaiasson et. al (2006:63–66).

Begreppsvaliditetens problematik ökar ju längre från empirin de teoretiska begreppen ligger vilket ofta sker när det handlar om komplexa begrepp med abstrakta element, såsom maktrelationer och symboliskt kapital (Esaiasson et al. 2006:63–66). Detta är något vi bör vara uppmärksamma på då mycket av den tidigare forskning vi använt oss av ligger på hög teoretisk abstraktionsnivå. Exempelvis dras långtgående slutsatser om kriminalisering, osynliggörande och mytbildande stereotypifiering utifrån relativt kortfattade byråkratiska dokument. Vi ser problematiken i detta och inser att man bör akta sig för det, men tycker samtidigt att det ligger en poäng i att våga löpa linan ut i sina resonemang. Vi har därför istället för avsikt att hela tiden klargöra att denna tolkning av materialet bara är en möjlig sådan, och att hela tiden ställa den mot alternativa förhållningssätt, vilket, som poängteras av Larsson (2005:98f), är viktigt i all kvalitativ analys. På så vis kan läsaren skapa sig en egen förståelse och se vår uppsats som en ingång till funderingar snarare än en absolut sanning. I de fall där faktisk maktojämlikhet uttrycks på ett mer explicit sätt kommer vi naturligtvis redogöra för detta. För att resultatvaliditeten skall vara hög krävs dels en god begreppsvaliditet, men även hög *reliabilitet* (Esaiasson et al. 2007:70ff). Reliabiliteten påverkas av saker som slarv och slumpmässiga fel i datainsamling och -bearbetning. Vi har i vår studie troligtvis haft ett urvalsproblem i steg två av vår urvalsprocess som bestod utav det systematiska urvalet, vilket kan ha påverkat reliabiliteten. För att urvalet ska uppfylla kriterierna om ett sannolikhetsurval ska man innan urvalet görs försäkra sig om att urvalsramen inte innehåller en systematisk ordning (Bryman, 2011:185). Detta är något som vi inte gjorde då vi valde ut var tredje dom från den lista av domar som vi begärde ut från Migrationsdomstolen. Med några få undantag är domarna i listan ordnade kronologiskt, där den äldsta domen står överst och den nyaste längst ner. Vi tror dock inte att detta har haft någon negativ inverkan på vår studie utan snarare en positiv då vi ur ett kronologiskt perspektiv fått en större spridning i materialet, vilket delvis var meningen.

Ännu en taxonomi inom validitetsprövning är den gällande *intern* respektive *extern* sådan, d.v.s. hur pass säkra resultaten är för de fall som ingått i undersökningen respektive hur väl resultaten kan tros stämma i andra liknande fall (Esaiasson et al. 2007:175ff). Extern validitet skulle här motsvara vad som ofta benämns som *generaliserbarhet* (Larsson et al. 2005) Inom kvalitativ forskning menar många att generaliserbarhet sällan kan uppfyllas och dessutom är relativt irrelevant för den typen av syften forskningen tjänar. Att studien är användbar och att man säkerställer resultaten genom att koppla till relevant forskning är ett bättre mått (Bryman 2011). Vi tänker att vårt resultat inte går att generalisera framförallt pga. de urvalsproblem vi haft men också då materialet endast utgörs av beslut fattade av en av landets fyra Migrationsdomstolar och är därmed inte representativt (Bryman 2011:169). Vi har alltså ingen ambition om att generalisera resultaten men hoppas likväl kunna belysa fenomenet och ge en idé om hur situationen kan tolkas.

5.7 Etiska överväganden

Undersökningsmaterialet som består av domstolsbeslut är offentliga handlingar och därmed tillgängliga för alla. Ur ett etiskt perspektiv bör man dock fundera över hur man använder materialet då det innehåller personlig och känslig information. Överväganden angående hur materialet ska behandlas och användas görs utifrån Vetenskapsrådets *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (2002). Dessa principer kan sammanfattas i fyra huvudkrav, vilka är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Enligt samtyckeskravet behöver samtycke inte inhämtas i de fall där information hämtas från existerande myndighetsregister. Undantag kan även göras i de fall där uppgiftslämnare inte aktivt deltar i insamlandet av material. Angående informationskravet är den allmänna regeln att berörda personer ska ges information om forskningsstudien och dess syfte. Liksom i samtyckeskravet då uppgifter kommer ifrån existerande myndighetsregister och undersökningspersoner inte deltar aktivt görs en bedömning för varje fall huruvida information ska lämnas och i så fall hur (Vetenskapsrådet 2002).

Vårt material kan likställas med information hämtad från myndighetsregister. Dessutom är materialet som tidigare nämnts offentliga handlingar. Berörda personer har heller inte deltagit aktivt då vi samla in materialet. Utifrån ovan nämnda principer väljer vi att inte inhämta samtycke då det helt enkelt inte behövs. Vi kommer heller inte att informera berörda personer om vår studie. Då studien är av en mindre storlek och då vi i form av offentlighetsprincipen har myndighetens (migrationsdomstolens) tillåtelse att använda materialet. Dessutom kan det av praktiska skäl vara svårt eftersom majoriteten av domarna gäller personer som avvisats eller utvisats och troligtvis inte längre befinner sig i Sverige. Angående personuppgifter finns det ingen anledning att använda dem i undersökningen, då det inte är av något som helst intresse för resultatet och analysen. Även om personuppgifter som i vårt fall finns i offentliga dokument och därmed är tillgängliga har vi i enlighet med konfidentialitetskravet behandlat dessa uppgifter på så sätt att ingen obehörig kan få tillgång till dem (Vetenskapsrådet 2002). För att visa på och styrka vårt resultat citerar vi ibland från domar. Även detta görs på så sätt att all personlig information utelämnas. Slutligen anges i nyttjandekravet att användandet av insamlade uppgifter som rör enskilda personer endast gäller för forskningsändamål (Vetenskapsrådet 2002). Vilket också kommer att ske, då vi inte har för avsikt att bruka dessa uppgifter i något annat syfte. Med denna studie hoppas vi kunna belysa och uppmärksamma ett, som vi ser det, problematiskt fenomen i samhället. Vi bedömer därmed att nyttan med denna studie väger tyngre än de eventuella kränkningar som en individ kan tänkas uppleva till följd av denna undersökning.

5.8 Metodologisk diskussion

Utifrån den litteratur vi tagit del av har vi inte funnit några klara direktiv för hur en kritisk diskursanalys ska utföras rent praktiskt. Detta har lett till att vi har fått prova oss fram för att hitta sätt att hantera och analysera materialet, vilket varit tidskrävande. Att göra en kritisk diskursanalys och använda domstolsbeslut som material har dessutom varit problematiskt p.g.a. domarnas standardiserade utformning och begränsade innehåll. Språket som används i domarna är inte särskilt uttrycksfullt utan väldigt formellt och juridiskt. Hade vi istället valt att använda t.ex. tidnings- eller debattartiklar, där diskurser är lättare att utläsa och peka på, som material för underökningen hade vårt analysarbete garanterat gått lättare. Vilket hade kunnat ge utrymme för fler teoretiska ingångar och mer dynamisk analys. Vi tror dock att de mer dolda, underliggande diskurser som förekommer i formella rum såsom domstolar är viktiga att peka på. Som nämns ovan var vår första tanke att undersöka beslut fattade i första instans av Migrationsverket. Sekretessregler gjorde dock detta omöjligt, varför vi istället valde beslut fattade av Migrationsdomstolen vilka är offentliga handlingar. Vi tror dock att en nackdel med detta kan vara att besluten i andra instans inte är lika utförliga. Eftersom Migrationsdomstolens uppgift är att ta ställning till överklagade beslut, har vi fått uppfattningen att information ibland utelämnas och att man istället hänvisar till tidigare utredningar. Då vi inte kunnat ta del av dessa saknar vi alltså viss information rörande fallen.

Det faktum att det varit svårt att arbeta med materialet i kombination med den metod vi valt har fört med sig en rädsla för övertolkning vilket eventuellt har skett. Delvis på grund av kodifieringen då detta tillvägagångssätt kritiserats för att fragmentisera materialet samt medför att kopplingen till kontexten går förlorad vilket kan leda till tveksamma tolkningar (Bryman 2011:526). Dessutom skapas domarna utifrån förutbestämda mallar och ramverk vilket gör att diskurserna är mer dolda än i andra texter. De är alltså svårare att urskilja och framträder genom mindre företeelser. Detta medför i sin tur att relativt små saker riskerar att få för stor betydelse. För att väga upp för detta har vi i slutskedet varit mycket självkritiska samt granskat våra egna och varandras tolkningar och slutsatser vilket vi hoppas skall kunna generera ett resultat vi kan stå för. Då vi letat efter liknande studier av domstolsbeslut har vi funnit att den övervägande majoriteten fokuserar på juridiska formuleringar, termer och överväganden utifrån ett rättssäkerhets- eller juridiskt tolkningsperspektiv. Detta ligger som vi tidigare skrivit utanför vårt kompetensområde, vilket stundvis gjort oss frustrerade då juridiken ju är det som faktiskt avgör vad som sker med inblandade parter. Dock är detta samtidigt vad som gör vår studie unik och meningsfull. Att vi studerar domstolsbeslut utifrån en socialkonstruktionistisk vinkel hoppas vi skall medföra att vi bidrar till forskningsfältet. Likväl är vi fortfarande medvetna om de brister som följt av detta val.

6. Empiri och analys

Här redogörs för vårt empiriska material samt vår analys av det. Vi inleder med en presentation av vårt material. Därefter följer ett stycke om motiveringarna till besluten, vilket svarar mot vår första frågeställning och ett om konstruktion av de förvarstagna, som svarar mot frågeställning nummer två. Den tredje och sista frågeställningen gäller diskurser och vilken makt de representerar. Denna frågeställning besvaras genom en presentation av fyra diskurser vi tycker oss ha funnit i domarna, nämligen juridisk diskurs, kriminaliserande diskurs, misstänkliggörande diskurs och diskurs om upprätthållande av maktordning. I kapitel sju gör vi en sammanfattning av vår undersökning samt presenterar de slutsatser vi kommit fram till och säkerställer att de motsvarar vårt syfte och våra frågeställningar.

6.1 Presentation av material

Vårt material består som tidigare nämnts av 29 stycken domstolsbeslut fattade av Migrationsdomstolen i Göteborg. Alla domar rör beslut om att ta en person i förvar som har överklagats till domstol med ett yrkande om att upphäva beslutet. Samtliga beslut har överklagats av den som förvarsbeslutet gäller varpå motparten är den myndighet som fattat beslutet i första instans, Polismyndigheten i 25 fall och Migrationsverket i fyra fall. Av dessa 29 domar har Migrationsdomstolen i 27 av fallen lämnat avslag på överklagan och i två delvis lämnat bifall genom att ändra till ett beslut om uppsikt. Samtliga 27 beslut där avslag lämnats har fattats med stöd av UtIL 10 kap. 1 § varav 25 stycken är *verkställighetsförvar* och två stycken är förvar *när det är sannolikt att en utlänning kommer att avvisas eller utvisas*. Av de klagande är 25 stycken män och fyra kvinnor. I vissa av domarna anges den klagandes nationalitet eller till vilket land personen kommer att utvisas. Här framgår att en person har en albansk nationalitet, en har libysk och två personer har serbisk nationalitet. De här personerna kommer att utvisas till sina hemländer. Vidare framgår att tre personer kommer att utvisas till Afghanistan, två till Kosovo, en till Kosovo/Serbien, en till Algeriet, en till Pakistan, en till Nigeria och en till Ryska federationen (här nämns Tjetjenien). Det är rimligt att anta att också dessa personer kommer att utvisas till sina hemländer. För övrigt framgår att fyra personer kommer att utvisas till Italien, en till Tyskland och en som har sitt ursprung i Syrien till Polen, alla i enlighet med Dublinförordningen. I resterande 10 domar framgår varken nationalitet eller till vilket land av-/utvisning skall ske.

Domarna är utformade i likhet med brottsmålsdomar och innehåller tre delar vilka är bakgrund, yrkande och domskäl.

6.2 Domstolens motivering

Denna redogörelse av domstolens motiveringar syftar inte till att utreda huruvida domstolen har följt lagen eller fattat rätt beslut. Detta har vi alltför bristfällig kunskap för att kunna uttala oss om. Visserligen ställer vi oss ibland kritiska till fattade beslut, men fokus ligger på att ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv undersöka hur domstolen motiverar sina beslut.

Domstolens motivering anges i domskälen, tillsammans med relevant lagtext, och i många av domarna vi undersökt återkommer vissa formuleringar. Ett exempel på en sådan formulering som ofta inleder domskälen är:

”I målet är fråga om förvar på grund av verkställighet av ett beslut om avvisning. NN har inte följt det lagakraftvunna beslutet att avvisa honom.” (dom 5)

Här gör man klart vad som lett fram till att fråga om förvar har uppkommit. Nämligen att en person ansökt om uppehållstillstånd och fått avslag. I samband med avslag fattas även ett beslut om avvisning eller utvisning. Av formuleringen framgår att personen på ett eller annat sätt inte har rättat sig efter beslutet och därmed blir förvar aktuellt. Sättet varpå Migrationsdomstolen inledningsvis legitimerar beslutet om förvar kan i enlighet med van Leeuwen och Wodaks (1999:104–111) kategorisering klassas som *opersonlig auktoritet*, vilket innebär att beslutet legitimerats genom lagstiftningen. Möjligtvis skulle även kategorin *instrumentell rationalisering*, som innebär en framställning av beslutet som tjänande ett gott men abstrakt syfte, kunna vara aktuell. Detta syfte beskrivs som en uppsättning moraliska och dolda värden och skulle i det här fallet kunna utgöras av syftet att upprätthålla ordningen (van Leeuwen & Wodak 1999:104–111). Vidare används följande formuleringar återkommande, men mer som en sammanfattning för att binda ihop.

”Detta handlande /.../ gör att det finns risk att NN avviker, håller sig undan eller på annat sätt hindrar verkställighet om han friges.” (dom 3) eller *”Mot denna bakgrund*

anser migrationsdomstolen att det finns en risk att NN avviker, håller sig undan eller på annat sätt hindrar verkställigheten.” (dom 1)

Dessa citat är båda exempel på formuleringar som används av Migrationsdomstolen på ett standardiserat sätt och samtidigt utgör skäl för att ta en person i förvar. Om än diffusa så anger de att det finns en risk att personen ifråga kommer att hålla sig undan och att förvarstagande är nödvändigt för att förhindra att så sker. Ur ett socialkonstruktionistiskt synsätt kan denna formulering ses som en bidragande faktor till kriminaliseringen av migranter som Weber (2002) menar pågår överallt i samhället. Språket är enligt Burr (2003) en central del av de sociala processer vari konstruktioner formas och blir till. Genom att uttrycka att *“det finns risk att NN avviker”* knyter man personen till ordet risk som i det här fallet har en negativ klang. Resultatet blir en konstruktion av en person som utgör en fara och en risk och vars handlade är riskfyllt. Denna konstruktion bidrar i förlängningen till ett rättfärdigande av förvarstagande då myndigheternas ingripande anses nödvändigt för att förhindra att denna risk blir verklighet. Denna slutsats styrks utav Welch och Schuster (2005) som säger att *kriminalisering av den andra* i kombination med en *kontrollkultur* skapat ett klimat där förvarstagande inte ifrågasätts utan anses vara nödvändigt (Welch & Schuster, 2005).

För att motivera att det finns en risk anges andra skäl och anledningar. De omständigheter som Migrationsdomstolen får ta hänsyn till anges i UtlL 1 kap. 15 §. I flertalet domar återges denna paragraf som ett verktyg/checklista för bedömningen, enligt följande:

1 kap. 15 § UtlL

Ska det vid tillämpning av denna lag göras en bedömning av om det finns risk för att en utlänning avviker, får hänsyn endast tas till om denne

- 1. tidigare har hållit sig undan,*
- 2. har uppgett att han eller hon inte har för avsikt att lämna landet efter ett beslut om avvisning eller utvisning,*
- 3. har uppträtt under någon identitet som var felaktig,*
- 4. inte har medverkat till att klarlägga sin identitet och därigenom försvårat prövningen av sin ansökan om uppehållstillstånd,*
- 5. medvetet har lämnat oriktiga uppgifter eller undanhållit väsentlig information,*
- 6. tidigare har överträtt ett meddelat återreseförbud,*
- 7. har dömts för ett brott som kan leda till fängelse, eller*
- 8. har utvisats av allmän domstol på grund av brott.*

Lag 2005:716

I analysarbetet har vi utgått ifrån dessa punkter för att skapa kategorier att dela in motiveringar i. Lagstiftningen i sig kan enligt Berger och Luckmanns (1966) förståelse av verkligheten ses som en samhällelig och social norm som påverkar vår förståelse och uppfattning av världen. Genom lagstiftning kriminaliseras individer och dikotomier skapas i form av kriminell och icke-kriminell eller förvarstagen och icke-förvarstagen. Den bidrar till konstruktionen av *den andra* och därmed en uppdelning av “vi” och “dem” (Mattsson 2010).

Anmärkningsvärt i kategoriseringen av motiveringar och skäl är att vi tycker oss ha funnit en kategori som inte anges i paragrafen. Nämligen att personers handlande men framförallt deras undlåtenhet att handla används som ett skäl för förvarstagande. Denna kategori kan sammanfattas i att man (1) *inte har samarbetat eller medverkat till att verkställigheten av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut* har kunnat genomföras. Förutom denna kategori är det vanligt förekommande att (2) *uttalanden om att inte vilja återvända* används som skäl samt (3) *att personen tidigare avvikit/ hållit sig undan*, (4) *har uppträtt under felaktig identitet/ej medverkat till att klargöra identiteten* eller (5) *lämnat oriktiga*

uppgifter/undanhållit väsentlig information. Med undantag för den första kategorin används ofta just dessa formuleringar för att ange en händelse som faller under kategorin i domskälen t.ex. att en person har avvikit. Exempel för att visa på den första kategorin som handlar om att man *inte har samarbetat eller medverkat till verkställigheten av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut* återfinns i följande citat:

”NN har vidare inte sett till så att hans pass överlämnats till polisen.” (dom 1)

”Han har inte heller varit behjälplig med att ordna resehandlingar.” (dom 13)

”Han har inte medverkat till att skaffa fram nödvändiga resehandlingar.” (dom 20)

Detta är citat plockade ifrån tre domar, men liknande formuleringar finns i många fler. Här framgår hur domstolen i sin motivering argumenterar för att en person inte varit behjälplig eller medverkat till avvisning eller utvisning och därför bör sättas i förvar. Ofta, som i ovan nämnda citat, handlar det om att ordna fram resehandlingar men det förekommer även att man mer generellt anser att personen inte samarbetat eller direkt har motverkat svenska myndigheters arbete.

”NN har vistats illegalt i Sverige under en längre tid och under vistelsetiden har han inte samarbetat med Migrationsverket eller polismyndigheten i deras försök att utverka nödvändiga resehandlingar för honom. Han har inte heller självant ansträngt sig för att få till stånd verkställigheten av det lagakraftvunna beslutet om utvisning. NN får därmed anses ha försvårat myndigheternas arbete med att verkställa utvisningsbeslutet /.../” (dom 6)

Här framgår att NN vistats illegalt i Sverige vilket i och för sig innebär att han har hållit sig undan. Vilken är en av punkterna som domstolen enligt UtlL 1 kap. 15 § får ta hänsyn till när beslut om förvar ska fattas. Men tyngdpunkten ligger enligt vår mening i formuleringen på att NN genom sina handlingar men främst genom sina icke-handlingar har varit ovillig att samarbeta och inte har ansträngt sig. Domstolen anser detta vara ett försvårande av myndigheternas arbete och berättigar därmed ett förvarstagande. Detta innebär att passivitet d.v.s. att undlåta att handla av domstolen tolkas som en aktiv handling med syfte att motverka eller försvåra myndigheternas arbete, vilket också blir tydligt i citatet nedan:

”/.../ han har inte medverkat till att besöka den nigerianska konsuln för att få resehandlingar utfärdade. Detta kan inte tolkas på annat sätt än att han motsätter sig en verkställighet av utvisningsbeslutet.” (dom 14)

I yrkandet framhåller NN att anledningen till att han inte medverkar är att han tagits i förvar. Hans utgångspunkt är att han inte har för avsikt att försvinna samt om han skulle försättas på fri fot så kommer han att samarbeta med svenska myndigheter. Här väljer domstolen att göra bedömningen att NNs ovilja att medverka inte kan tolkas på annat sätt än att han motsätter sig att utvisningsbeslutet verkställs, när det istället skulle kunna ses som ett ställningstagande eller en protest mot förvarstagande. Motiveringar som innehåller argumentation om icke medverkan och en ovilja att samarbeta är vanligt förekommande bland de domar vi undersökt. Likaså är motiveringar där en person uttalat eller uppgett att hen inte kan eller vill återvända till sitt hemland. Detta förekommer i 23 av de 27 domar där beslut om förvar har fattats. Intressant är att det ofta hänvisas till tidigare uttalande.

”/.../ tidigare uttalanden om att han inte vill återvända till hemlandet gör att det finns risk att han avviker, håller sig undan eller på annat sätt hindrar verkställigheten om han friges.” (dom 20)

”/.../ hans tidigare uttalanden om att han inte är villig att medverka till att beslutet om avvisning verkställs gör att det finns risk /.../ Hans uttalanden om att han nu är villig att på frivillig väg resa till Italien förändrar inte bedömningen.” (dom 3)

Tyvär framgår det inte när och hur dessa uttalande har gjorts, vilket skulle vara intressant att veta om man tar hänsyn till att det handlar om människor som ansökt om uppehållstillstånd i Sverige pga. olika anledningar och lagen säger att denna rätt ges till flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övriga skyddsbehövande, som har all anledning att uttrycka att man inte kan återvända. Intressant är också hur domstolen i det andra citatet framhåller att hans förändrade inställning inte ändrar bedömningen. Större vikt tycks läggas vid det tidigare uttalandet trots att personen nu hävdar att han kommer samarbeta och följa myndigheternas beslut samt att han inte kommer att avvika.

Att tidigare ha hållit sig undan kan anses vara det starkaste skälet till att ta någon i förvar och anges, beroende på hur man definierar *hållit sig undan*, som skäl i cirka en tredjedel av de domar som vi undersökt. Av dessa domar anger domstolen i sex stycken att personen ifråga har avvikit. I en dom framgår att personen uteblivit från ett verkställighetsförsök och därmed betraktas som avviken. I övriga domar anges skäl så som att personen ifråga har uteblivit från möten hos Polisen eller Migrationsverket eller har flyttat från ett anvisat boende utan att meddela var hen befinner sig. I en dom framgår att personen ifråga har försökt att rymma från förvaret och i en annan att personen avvikit från beslut om uppsikt. Här framgår att omständigheterna kring avvikandet ibland utelämnas, vilket gör att beskrivningen av händelsen framstår som väldigt opersonlig. Van Leeuwen och Wodak (1999) kallar detta *substitution av aktiviteter*. Detta kan förklaras som att man genom att generalisera minskar exaktheten i beskrivningen av händelsen, vilket får till följd att lagtexten framstår som mycket mer konkret (van Leeuwen & Wodak, 1999).

Att personen har uppträtt under felaktig identitet/ej medverkat till att klargöra identiteten anges som skäl i fyra domar varav två personer har uppträtt under någon annans identitet och två personer har inte medverkat till att klargöra deras identitet. I endast ett fall anges som skäl att personen har *lämnat oriktiga uppgifter/undanhållit väsentlig information*. Alla dessa skäl är enligt lagen anledningar till att ta en person i förvar. I många av fallen är de bakom liggande handlingarna en följd av att försöka överleva och skapa en trygg miljö för sig själv och närstående. Ett uttalande om att inte vilja eller kunna återvända till sitt hemland grundas i de allra flesta fall i en rädsla för att råka illa ut om så sker. Samma handling förvandlas i och med existerande lagstiftning till en brottslig handling. Hela denna process beskrivs av Weber (2002) som kallar detta för “crimes of arrival” och “crimes of survival”. Hon sträcker sig än längre då hon kallar förvar för ett “statligt brott” som bidrar till kriminalisering av migranter (Weber 2002).

Sammanfattningsvis kan sägas att vissa motiveringar innehåller fler skäl än andra samt att vissa framstår som mer tydliga och andra som mer diffusa. Ett exempel på en mer diffus formulering är:

”/.../ anser att det vid en samlad bedömning av omständigheterna” (dom 14)

Här klargörs inte vad man egentligen syftar på, d.v.s. vilka omständigheter man tar hänsyn till i bedömningen. Ibland förekommer det att samma företeelse eller händelse anges flera gånger i motiveringen fast med olika formulering, vilket lätt kan ge intrycket att skälen att ta någon i

förvar är fler än vad de egentligen är. Vi har även hittat formuleringar som tyder på att tiden för avresan verkar vara av vikt i motiveringen av ett förvarstagande.

”/.../ då resan är nära förestående finns det anledning att anta att han kommer att hålla sig undan om han försätts på fri fot.” (dom 12)

”Även om han har hörsammat kallelser till svenska myndigheter och uppehållit sig på känd adress får det, särskilt mot bakgrund av att verkställighet av utvisningsbeslutet är nära förestående, anses finnas en risk för att han avviker eller håller sig undan om han frigges.” (dom 17)

”Mot bakgrund av att det nu finns en resa planerad som ska äga rum med kort varsel /.../” (dom 24)

Utifrån dessa formuleringar kan antas att domstolen verkar argumentera som så att ju närmare i tiden verkställigheten av ett utvisningsbeslut ligger ju större är risken att personen kommer att avvika. Alltså använder domstolen själva verkställigheten av ett utvisningsbeslut som skäl för att ta någon i förvar. Detta blir extra tydligt i det andra citatet där beslutet om förvar verkar grundas på att det finns ett beslut om utvisning där verkställigheten ligger nära i tiden. Detta trots att personen ifråga samarbetat med svenska myndigheter.

6.3 Textens konstruktion av förvarstagna

I detta stycke beskriver vi hur textens grammatiska och lingvistiska uppbyggnad kopplar samman de förvarstagna med handlingar och egenskaper. Vi undersöker vilka framställningar och konstruktioner som görs. De aktiva aktörer som vanligtvis identifieras i varje dom är Polisen, Migrationsverket, Migrationsdomstolen och den klagande, men ibland tillkommer exempelvis anhöriga till den klagande, någon annan officiell person såsom en god man, läkare, människosmugglare eller andra länders myndigheter. Fokus för vår analys ligger dock på den klagande dvs den förvarstagne.

I yrkanden från polis och klagande framkommer en bild av vad som tidigare hänt, ett förlopp som ofta beskrivs olika av parterna. Vår uppfattning är att den klagandes förklaringar och hävdanden är begränsade till just yttrandet och ofta ignoreras i resten av domen. Deras framställning betonas i stort sett alltid vara deras subjektiva genom ord som *uppger*, *påstår* och *hävdar*. Polisens berättelser däremot återges ofta som objektiva fakta och uttrycks i *raka sats*er utan att det poängteras varifrån uppgiften kommer. Exempelvis i dom nummer sju har polisen och den klagande olika uppfattningar om huruvida han lämnat Sverige för en tid eller inte:

”Han uppger att han lämnade Sverige i maj 2012 och reste till Ukraina via Polen /.../ han har enligt egen utsago lämnat landet för att senare återkomma och återigen söka asyl”

”Det har inte framkommit något som visar att han lämnat landet. Utgångspunkten /.../ måste vara att han hållit sig kvar i landet och hållit sig undan. /.../ NN kommer att avvika och hålla sig undan den relativt nära förestående verkställigheten om han försätts på fri fot.” (dom 7)

Här ser vi exempel på hur NNs uttalanden bara är något han “uppger” samt hans “egen utsago” medan motpartens framställs som rena fakta och är de som leder fram till en slutsats. Att NN kommer att avvika framställs inte som en *uppfattning* utan som ett rakt och enkelt faktaomdöme. Ignorering av de klagandes berättelser sker genomgående i domarna, ofta på ett såpass uppenbart sätt att vi direkt reagerar ifrågasättande mot det. Vi ser detta som ett tecken

på *institutionell diskriminering* som den beskrivs av Kamali (SOU 2006:79 s.45ff). Här tydliggörs hur strukturella riktlinjer, och de underliggande antaganden de vilar på, får till följd att en människa behandlas som mindre värd i systemet genom individuella tjänstemäns agerande. Att inte få sin röst hörd är en form av *utelämnande från diskursen* (Brune SOU 2006:21 s.92ff). De sökande får förvisso göra sina uttalanden men utan att bli tillvaratagna på ett adekvat sätt. Diesen (SOU 2006:30) poängterar att invandrade personer har svårt att få gehör i det svenska rättsväsendet när ord står mot ord, vilket enligt vårt material alltså också verkar gälla för asylsökande personer.

Transitivitet, modalitet och nominalitet är närliggande begrepp som alla ingår i textdimensionen av Faircloughs tredimensionella modell, som beskrivs i metoddelen (Winther Jörgensen & Phillips 2000:66–97). *Transitivitet* behandlar hur händelser och processer binds till subjekt och objekt i texten. Eftersom det sällan görs rena beskrivningar av aktörerna är det främst genom just kopplingar till processer som deras förmodade egenskaper framträder. Enligt vår uppfattning är, med undantag i deras eget yttrande, transitiviteten till de klagande sådan att förmildrande och förklarande uttalanden och handlingar uteblir medan riskfyllda och misstänkliggörande betonas.

”Det finns en risk för att NN kommer att avvika eller hålla sig undan, eftersom han uppgett att han inte har för avsikt att lämna landet då hans dotter finns här.” (dom 1)

I ovanstående citat ser vi exempel på att risker och specifikt *risk för avvikande* är avgörande för förvarsbeslutet. Det framgår även tydligt i domarna att samtliga offentliga aktörer fokuserar på att leta efter och betona de faktorer som skulle kunna innebära en risk. Detta är visserligen naturligt då det är utefter detta bedömningen görs, men det märks likväl att riskerna emellanåt förstärks genom att använda misstänkliggörande ord och uttryck eller genom att upprepa de negativa saker som framkommit. Det handlar alltså om *negativ framställning*, en del i den diskursiva diskriminering som Brune (SOU 2006:21) beskriver som bidragande i andrafierande processer, och som bygger på att ge ‘de andra’ en hotfull framställning kombinerat med en maktlös objektsposition (s.92ff). De blir på det sättet symboliskt makthavande i sin ‘farlighet’ vilket legitimerar att sätta dem i en maktlös position i den fysiska världen.

Upprepning kombinerat med omskrivning kan ses som en effektiv diskursiv strategi för att göra något till sanning. Ett vanligt exempel som upprepas i majoriteten av domarna är ‘tidigare uttalanden om att inte vilja återvända till hemlandet’. Det påpekas någonstans att ett sådant uttalande en gång gjorts, varefter det formuleras om och upprepas domen igenom för att bli ett tydligt belagt domskäl. Det framkommer dock sällan när det ursprungligen sades. Samma sak sker med exempelvis bristande samarbete. Allt detta kan ses som en transitivitet där de klagande kopplas till negativa egenskaper. Strategier för att knyta de klagande till oönskat beteende inkluderar även att kopplas med negationer (har inte) till positiva egenskaper såsom samarbete.

”Det framgår tydligt att NN inte är villig att samarbeta till verkställighet och att verkställigheten har kommit att dra ut på tiden på grund av hans bristande samarbetsvilja” (dom 20)

”Han har inte hörsammat kallelser från Migrationsverket /.../ uppgett att han inte tänker återvända till hemlandet. Han har inte heller varit behjälplig med att ordna resehandlingar.” (dom 13)

Dessa två exempel innehåller transitivitet där de klagande framstår som besvärliga, osympatiska personer som krånglar till och förstör något så enkelt som en "verkställighet". På liknande sätt förekommer i hela domarna formuleringar som fokuserar på det besvär som den klagande själv har skapat vilket riktar uppmärksamheten bort från den verkliga frågan och frihetsberövandet som faktiskt sker. Detta hänger också samman med hur aktörerna framställs aktivt eller passivt. De klagande är hela tiden väl synliga aktörer och omnämns med namn eller personligt pronomen i direkt samband med den beskrivna processen. De offentliga aktörerna däremot utelämnas ofta från direkt benämning, och osynliggörs genom användande av *nominalisering* och *passiv sats*. I texten finns alltså en diskrepans mellan den personaliserade klagande och de osynliggjorda beslutsfattarna. Detta hänger samman med vad van Leeuwen och Wodak (1999) finner i sin undersökning och kallar för *byråkratisering av en social relation* där handläggarnas roll nedtonas vilket ger besluten sken av att vara definitiva och oundvikliga konsekvenser av omständigheterna (1999:96f). Genom att sätta en formell prägel på vad som skett framstår det som objektivt och riktigt. Att använda *passiv sats* eller *nominalisering* och därmed utelämna beslutsfattarna som subjekt förekommer i de flesta standardformuleringar i domarna:

"eftersom det bedömdes att tvång var nödvändigt för att genomföra utvisningen."
(dom 29)

"Hans utsaga samt inställning till medverkan bedöms inte som trovärdig" (dom 15)

"NN:s inställning kan inte uppfattas på annat sätt än att han mycket starkt motsätter sig att verkställighet av utvisningsbeslutet ska ske. Om han försätts på fri fot är uppfattningen den att han kommer att avvika och hålla sig undan verkställighet."
(dom 14)

I exemplen ovan ser vi hur de fattade besluten presenteras med uttryck som "det kan inte uppfattas på annat sätt", "det bedömdes" samt "uppfattningen är den". Dessa passiva formuleringar kan höra samman med ett juridiskt språk men fyller också funktionen att få besluten att verka mer oåterkalleliga och naturgivna. Eftersom ingen egentlig aktör står som ansvarig för uttalandena blir de också svårare att ifrågasätta vilket ger en känsla av att detta var den enda möjliga utvägen, en objektivt logisk följd av de omständigheter som rådde. Detta fabricerar en korrekt och opartisk beslutsfattare som avpersonifierad och nästintill maskinell vilken står i kontrast till de klagande som målmedvetna strateger med lömska avsikter:

"Han har gjort sitt yttersta för att försöka lura polisen om sin riktiga identitet /.../ NN är tydlig i sin ambition att förhala och fördröja verkställigheten" (dom 4)

Uttrycken lura samt förhala och fördröja ger här sken av att den klagande har någon slags personlig agenda som går ut på att sätta sig på tvären. Detta för tankarna till den katt & råttalek som nämns av Weber (2002): personens avsikter, som gissningsvis enbart är att klara sig och skapa en framtid blir i maktens ögon rent djävulskap. En menings *modalitet*, alltså grad av instämmande, kan vara tydligt uttryckt i juridiska texter. I våra domar skiljer man t.ex. mellan om det "finns anledning att anta att" eller "finns risk att" någon avviker, i vissa fall går man t.o.m. så långt som att säga att någon "kommer att avvika". Denna typ av modaliteter går lätt att utläsa och baseras på ganska fasta grunder, men modaliteten kan också vara mer dold och representera underliggande uppfattningar och "sanningar" hos avsändaren, vilken kan ses som en representant för rättsväsendet och den hegemoni som råder där. I domarna får de uttalanden som kommer från rättsväsendet och styrker domen anses beläggas med högre

modalitet än de som motsäger beslutet. Ofta används objektiv modalitet, vilket döljer aktörens men ändå får påståendet att framstå som sant. I vissa fall förstärks modaliteten genom ett högtidligt och formellt myndighetspråk som indikerar en överlägsen ställning gentemot läsaren. Nedan ges exempel på meningar med hög modalitet:

”NN har tydligt visat att han inte har för avsikt att följa det verkställbara beslutet som han delgivits och därefter avvikit för att undkomma överföringen” (dom 12)

”Att handläggningen i ärendet har dragit ut på tiden beror därmed i allra högsta grad av NN:s bristande samarbete med att få ut en passhandling /.../ Det är uppenbart att NN inte avser att medverka för att få en resehandling utfärdad och att han /.../ inte tänker samarbeta för verkställighet av utvisningsbeslutet” (dom 20)

Här används förstärkningar såsom *tydligt*, *uppenbart* och *i allra högsta grad* i direkt anslutning till de omdömen som görs vilket stärker myndigheternas handlande och bedömning samt avvisar andra eventuella möjligheter. Det råder ingen tvekan om på vems sida avsändaren står. Vi ser detta som ett diskursivt uttryck för den institutionella maktordning i vilken domstolen verkar. Som beskrivs av van Dijk (SOU 2005:41) har eliten, i vilken domstolens aktörer får sägas ingå, en offentlig och auktoritär makt som är lätt att ta för given (SOU 2005:41 s.115). Vi tror också att det, som tjänsteman på en sådan institution som ingår i statsapparaten är lätt att hänfalla till de diskurser som råder där, något som slår oss flera gånger då vi läser hätska formuleringar.

Sammantaget anser vi att konstruktionen av de förvarstagna genomgående bidrar till att upprätthålla en maktordning där de förvarstagna har en underlägsen position gentemot den svenska offentligheten. Detta hänger naturligtvis samman med flera saker och är inte ovanligt i myndighets/domstolssammanhang. Det handlar i slutändan alltid om en ensam individ som vars öde avgörs av en statsapparat som med sina lagliga befogenheter samt avsevärda resurser att styrka sin ståndpunkt ter sig oövervinnerlig i jämförelse. I detta fall infinner sig också en dimension gällande nationell gränskontroll, exkludering och andrafiering vilken inte kan förbigås och som kommer diskuteras mer i kommande stycken.

6.4 Diskurser och diskursiv ordning

I denna del av analysen har vi försökt särskilja uttryck för olika diskurser som förekommer i domarna samt hur dessa samverkar och påverkar maktrelationerna i den diskursiva ordningen på migrationsdomstolen. Som vi beskrev i metoddelen representerar den diskursiva ordningen i Faircloughs analysmodell alla *genrer och diskurser som används i en viss domän* (Winter Jörgensen & Phillips 2000:74–79). Det är alltså av intresse att se om vi finner olika strömningar i upprätthållandet och konstruktionen av diskursen kring de inblandade aktörerna. Det har dock visat sig svårare än vi trott att urskilja tydliga diskurser, gissningsvis beroende på att materialet är såpass begränsat i sitt uttryckssätt. Juridiska dokument är till sin natur formella och följer strikta ramar där mycket av det vi tycker oss se uttrycks subtilt, vilket gjort att vi stundtals varit rädda att övertolka. De diskurser vi tycker oss se är dessutom liknande och flyter lätt samman. Vi har ändå valt att framhäva de *kriminaliserande* och *misstänkliggörande* diskurserna gällande migranter samt de mer övergripande *juridiska* och *maktupprätthållande myndighetsdiskurserna* som genomsyrar hela dokumenten.

6.4.1 Juridisk diskurs

Den juridiska diskursen genomsyrar samtliga domar och blir mycket påtaglig genom domarnas form vilket är en naturlig följd av den kontext vari de konstrueras. Domarna är utformade enligt en särskild mall med en tydligt avgränsad indelning av bakgrund, yrkande

och domskäl. I domskälen anges aktuell lagstiftning för att stödja de beslut som Migrationsdomstolen fattar. Lagstiftning och lagtext har förutom det utrymme de ges i domskälen en stor inverkan på domstolsbeslutets uttryckssätt, då språket i domarna är formellt och sakligt samt påminner om det språk som användas i lagstiftning. Utifrån Faircloughs tredimensionella analysmodell kan detta ses som en del i den diskursiva praxisdimensionen och begreppet *intertextualitet* som beskriver hur en text påverkas och influeras av andra texter och deras uttryck (Winther Jørgensen & Phillips 2000:74–79). Detta visar sig bland annat i de juridiska termer så som ”lagakraft vunnet beslut” och ”yrkar” som används flitigt i domarna. Språket kan i övrigt beskrivas som objektivt och korrekt i sitt uttryckssätt. Även om varje dom mer eller mindre redogör för den av beslutet berörda personens berättelse och situation så framstår domarna som mycket opersonliga. Vidare kan språket ses som standardiserat då liknande formuleringar återkommer i majoriteten av domarna. Ett exempel på återkommande formuleringar är:

”De förutsättningar för förvarstagande som anges i 10 kap. 1§ UtL är således uppfyllda. Det kan inte anses tillräckligt att NN ställs under uppsikt. Överklagandet ska därför avslås.” (dom 18)

Detta citat utgör en formulering som ofta avslutar och sammanfattar Migrationsdomstolens motivering. Formuleringen anger beslutet som fattats samt legitimerar beslutet genom att hänvisa till lagen. Citatet visar tydligt på den speciella karaktär som språket inom den juridiska kontexten har samt hur det används. Genom standardiserade formuleringar och ordval försvinner nyanseringen av språket och meningar framstår som väldigt konkreta och korrekta vilket bidrar till ett opersonligt och formellt uttryck. En annan standardformulering som i de allra flesta fallen inleder yrkandet är:

”NN yrkar att migrationsdomstolen ska upphäva polismyndighetens beslut om förvar och frige honom. I andra hand yrkar han att tvånget ska mildras till ett beslut om uppsikt.” (dom 19)

NN är i det här fallet, liksom i majoriteten av domarna, en vanlig privatperson som så vitt vi vet inte har någon juridisk bakgrund. Intressant är därför att även hans språk och uttalande i yrkandet får ett juridiskt uttryck. En vilja kan uppenbarligen inte benämnas som någonting annat än ett yrkande. Då det inte är troligt att detta är ett sätt varpå en privatperson skulle uttrycka sig är det ett tecken på hur stark inverkan den juridiska diskursen har på språkbruket och de aktörer som befinner sig i den. Enligt van Dijk (SOU 2005:41) är lagstiftningen en del av den offentliga diskursen vilken styrs av eliten som inom detta område representeras av domare. Van Dijk menar att eliten i rollen som institutioners företrädare har en stor del i att forma och skapa normer inom sina respektive områden (van Dijk SOU 2006:41). I båda citaten kan man finna exempel på juridiska termer och ett fackligt språk vilket för en utomstående kan vara svårt att läsa och förstå samt verka direkt utestängande för en person som saknar juridiska kunskaper. Den juridiska diskursen kan därmed, utifrån Foucaults teorier om makt och kunskap som sammanhängande, beskrivas som ett exkluderande sammanhang där rätt kunskap blir en maktfaktor och ett medel för att föra sin talan och hävda sin rätt (Börjesson & Rehn 2009:45f).

Domens layout och stilen på dokumentet är också typiska på det sättet att de för tankarna till myndighetsutövning och ett juridiskt sammanhang. På första sidan anges i övre vänstra hörnet Förvaltningsrätten i Göteborg, vari Migrationsdomstolen är en del, med stora versaler. Bredvid återfinns rättsväsendets symbol bestående av en krona och en våg. För övrigt anges på första sidan vilka som är parter i målet ”klagande” och ”motpart” samt vad saken gäller och vad domstolen beslutar. Att domslutet anges på första sidan får enligt van

Leeuwen och Wodak (1999) domen att framstå som ett efterbetänkande. Dessutom så benämns varje dom med ett mål nummer vilket kan bidra till en avhumanisering där personen som beslutet gäller blir ett nummer i ordningen. Språket i kombination med dokumentets layout och stil legitimerar och ger tyngd åt det fattade beslutet. Detta är något som även van Leeuwen och Wodak (1999) betonar då de menar att både den språkliga och virtuella stilen på dokumentet tillsammans med beskrivningen av händelserna berättigar ett avslag som de enda möjliga utfallet (van Leeuwen & Wodak 1999: 97ff).

6.4.2 Kriminaliserande diskurs

De kriminaliserande och misstänkliggörande diskurserna ligger väldigt nära varandra och är på sätt och vis två sidor av samma mynt. Vi har dock avgränsat dem så att kriminaliserande gäller de uttryck som refererar till faktiska lagar och brott eller som leder till en straffliknande påföljd eller åtgärd. Dessutom inkluderas ord och uttryck som för tanken till kriminalitet såsom "efterlyst" eller "misstanke om brott".

Enligt Weber (2002:14) sker kriminalisering av migranter genom symbolisk retorik, litterära anklagelser eller processuell praktik. I våra domar möter vi personer som redan utsatts för *processuell kriminalisering* genom det förvars- och oftast utvisningsbeslut de belagts med. Förvar skiljer sig från häktning på så vis att det sker i förebyggande syfte och formellt sett innebär en "administrativ åtgärd", inte en straffande sådan (Weber 2002:14). Dock är procedurerna, vilket Weber poängterar, mycket liknande och kan i högsta grad sägas vara kriminaliserande till sin natur (ibid). I vissa fall anklagas de sökande dessutom *litterärt* för andra brott (dom 28) eller har tidigare domar på sig (dom 26). Den *symboliska retorik* för kriminalisering som Weber pekar på finns framförallt i media men vi tycker spår kan ses i de domar vi studerar. Framförallt i polisens yttranden märks en tydlig hållning gentemot de klagande som potentiella eller faktiska brottslingar, vilket de ibland också juridiskt tvingas bli för att undvika än värre öden. Vi vill poängtera att det förvisso finns en skillnad mellan polisens yttranden och migrationsdomstolens bedömningar, men att domstolen vanligtvis ändå väljer att gå på polisens linje, och att själva inkluderandet av polisens uttalanden bidrar till en kriminaliserande diskurs. Detta defensiva språkbruk inkluderar också att brottsliga eller brottsliknande handlingar omnämns utan syfte eller logik i varför det görs:

"Han anträffades av polis i samband med ett mord/dråp som han inte själv var delaktig i." (dom 2)

"Det framkom även att NN:s far, XX, stod åtalad för brott." (dom 16)

Dessa citat är exempel på diskursiv *addition*, en effektiv och lättanvänd strategi som van Leeuwen och Wodak beskriver som användbar för att *legitimera* social praktik (1999:98). Ovanstående citat är onekligen totalt irrelevanta, också i sitt sammanhang gör de varken från eller till för bedömningen eller för att förstå vad som skett. Vad de gör är att skapa och upprätthålla en atmosfär där den klagande texten igenom behandlas med misstänksamhet och reservation. Detta är mycket effektivt då texten i övrigt kan vara svårförstådd för den oinsatta och handfasta uttalanden blir lätta att fästa sig vid. Van Leeuwen och Wodak (1999:98) menar att texters legitimerande anspråk sällan görs uttryckligen utan snarare genom att sätta en ton som ger en viss synvinkel. Många texter är rakt igenom legitimerande utan att någonsin referera till den praktik de faktiskt syftar att legitimera (ibid). I domar om förvar är det som legitimeras primärt det enskilda förvarstagandet. I förlängningen legitimeras dock även hela systemet de ingår i, alltså svenska statens migrationssystem och dess inkarnation av mobilitetskontroll och exkludering av icke-önskvärda element så som beskrivs av bl.a. Nakache (2009) och Schuster och Welch (2005). Att kriminalisera migranter blir ett sätt att

skuldbelägga dem och därigenom distansera sig från möjligheten att själv råka illa ut - de får ju "skylla sig själva". I det sammanhanget kan kriminaliseringen ses som en del i en större förnekelseprocess av hur vi behandlar människor som olika värda. Likaså blir den ett sätt att blunda för att detta är öden som kan drabba alla under fel omständigheter.

Att välja ord och formuleringar som för tankarna till kriminalitet och krigföring är ett annat sätt att upprätthålla en bild av de utifrån kommande migranterna som fiender:

"NN har före det att han kom till Sverige rest in på medlemstaternas territorium illegalt via Italien." (dom 12)

Här kan tilläggas att de legala sätten för en icke-europeisk flykting att ta sig in på "territoriet" är i stort sett icke-existerande och att denna information är irrelevant i sammanhanget. Att formulera sig på detta sätt framkallar bilden av en brottsling på flykt som jagas på rättfärdiga grunder och förstärker ett "vi och dem"- tänkande utifrån medborgarskap där den utan rätt sådant är nästintill illegal. Weber (2002:18ff) väljer att kalla denna typ av kriminalisering för "crimes of arrival", något som i själva verket får sägas vara en slags viktimisering där förövaren är en hänsynslös global världsordning.

"Det finns risk för att NN avviker eller håller sig undan då han vistats i Sverige illegalt utan att reglera sin vistelse /.../ NN har inte legaliserat sin vistelse i landet och har hållit sig undan svenska myndigheter" (dom 2)

I ovanstående dom är uttrycken *legitimera* samt *reglera sin vistelse* exempel på förvillande uttryck som egentligen är rent nonsens. Den klagande har rätt att vistas i Sverige upp till tre månader men har inte "reglerat detta" vilket han heller inte är skyldig till. Att "legalisera" sin vistelse är alltså något vi inte kräver av vanliga besökare men som här letat sig in i polisens bedömning. Att detta får stå kvar relativt oemotsagt fungerar därför att uttrycken egentligen inte betyder något och därför inte heller kan sägas vara rent felaktiga. Van Leeuwen och Wodak påpekar att *abstraktioner* och *generaliseringar* kan användas för att minska exaktheten av en process och istället genom välvalda ord säga något som nästan, men inte riktigt är lögn (1999:97ff). Detta tycker vi stämmer väl in på denna dom och i flera andra fall där vi får läsa domarna flera gånger för att förstå vad som egentligen hänt och ibland inte vet ens då.

6.4.3 Misstänkliggörande diskurs

Denna diskurs liknar den kriminaliserande men handlar mer om att framställa en person som "dålig i allmänhet" än att knyta den till faktiskt kriminaliserande termer. Att någon benämns som icke trovärdig, ineffektiv i samarbete eller på annat sätt bristfällig räknas hit. En allmän attityd av att ifrågasätta den klagande, både gällande vad personen säger och genom ett kritiskt förhållningssätt gentemot dennes motiv förekommer ofta i domarna och kan ses som en del både i den misstänkliggörande diskurs som redogörs här och diskursen om maktupprätthållande längre ner.

Precis som i den kriminaliserande diskursen adderas ibland detaljer som egentligen inte är relevanta för situationen men som ger sken av att den klagande skulle ha något att dölja. Exempelvis i nedanstående citat:

"Vid samtal den 17 april 2013 uppgav NN att han reste in i Sverige den 28 januari 2013 med avsikt att besöka sin svåger, som han även skulle bo hos under hela den planerade vistelsetiden om tre månader. Han hade med sig 1 500 euro varav 150 euro kvarstår och i övrigt försörjer hans arbetslösa svåger honom." (dom 2)

Hur mycket pengar NN hade med samt att hans svåger är arbetslös har inget med förvarstagandet eller situationen att göra utan används för att ge sken av att något inte står rätt till. Arbetslöshet och brist på pengar indikerar här att något fuffens skulle vara på gång. Senare i domen ifrågasätter man hans motiv för att komma till Sverige, att enbart "hälsa på" verkar inte räcka som anledning, vilket hänger samman med ett förminskande av NN:s människovärde och autonomi - han måste redovisa sina förehavanden för att berättiga sin existens. Utgångspunkten verkar vara att allt de klagande gör kan ge upphov till misstankar. Ett annat exempel:

"Det finns en risk för att NN avviker eller håller sig undan eller på annat sätt hindrar verkställigheten av beslutet om utvisning. Han anträffades den 1 mars 2013 på järnvägsstationen i Karlstad i färd att sätta sig på tåget till Stockholm. Hans utsago samt inställning till medverkan bedöms inte som trovärdig" (dom 15)

Här ser vi hur en vardaglig handling, att gå på ett tåg till Stockholm, framställs som något dramatiskt och upprörande på ett nästan komiskt sätt. Tanken på hur polisen "anträffade" honom på tåget för tankarna till REVA-debatten. I många domar skönjer man också att polisen har en mer auktoritär och "hårdare" inställning till de klagande än migrationsverket och -domstolen. Detta märks då en ovanligt aggressiv hållning i Polisens yttranden ofta sammanfaller med ett poängterande av att någon "försvårat polisens arbete". Denna iakttagelse överensstämmer med vad Diesen (SOU 2006:30) presenterar i sin rapport om diskriminering inom rättsväsendet där polisen är den aktör som svarar för högst grad av särbehandling (SOU 2006:30). Ett annat exempel på hur småsaker förstoras upp ses nedan:

"Han har uppgett till Migrationsverket samt till polisen att han inte kommer att återvända till hemlandet. Han har även ringt återbud vid tidigare tillfälle när polis kallat till förhör." (dom 27)

Här har den klagande alltså ringt återbud till Polisen vilket sedan förklaras bero på ett besked om att hans bror blivit mördad i hemlandet. Att detta skulle vara något konstigt kan väl knappast någon påstå men i domen tas det likväl upp som en av bakgrunderna till beslutet utan att förklaringen nämns. Vi finner det osannolikt att detta skulle ske om fallet gällt en svensk medborgare inkallad till förhör och ser det därmed som ett tydligt tecken på *andrafiering*/diskriminering. Förutfattade meningar om de förvarstagnas opålitlighet genomsyrar också flera av de beslut vi läst om än med subtila tecken. Att det existerar en rasistisk och andrafierande ordning i samhället är något de flesta ogärna ser men som likväl dyker upp i de flest sammanhang. Det misstänkliggörande som vi beskriver i denna diskurs skulle också kunna ses som en andrafierande process. Ett förhållningssätt där de klagande förutsätts vara oberäknliga och annorlunda ligger bakom att de tvingas rättfärdiga saker de sagt och gjort som egentligen inte är speciellt konstiga. Ibland sammanfaller detta med en form av avhumanisering, där sjukdomar och kval de klagande lidit avskrivs helt som grund till hur de beter sig. Vi tänker att detta kan vara ett uttryck för att de bedöms vara annorlunda än "vi", att de "är vana" vid att ha det svårt eller på något sätt förtjänar det. Detta är naturligtvis våra egna spekulationer och aldrig något som uttalas på ett explicit sätt. Nedan ses ännu ett exempel på detta fenomen:

"NN åberopar att han är rädd för att besöka ambassaden på grund av det fängelsestraff som han uppgett väntar honom i hemlandet. Mot bakgrund av att han själv har besökt ambassaden under år 2011 för utfärdande av passhandling och

hans tidigare bristande samarbetsförmåga, bedöms han inte vara trovärdig” (dom 20)

Att NN två år tidigare besökt ambassaden leder alltså till den befängda slutsatsen att han idag inte är trovärdig i sin rädsla. Det kan tilläggas att landet NN skall utvisas till tillämpar tortyr och “försvinnanden/hemliga arresteringar” (Amnesty 2013). Nu är det inte själva utvisningen och huruvida den kan kallas rättfärdig som skall debatteras här och inte heller det juridiskt riktiga i domarna. Ur diskursanalytisk synpunkt måste dock ändå beaktas att denna och liknande meningar, liksom människors behov av vård, i domarna får gå obemärkta förbi. Någonstans måste detta påverka den sociala praktiken på svenska myndigheter och därmed också samhället och dess hegemoni i stort. En förhårdad mentalitet hos myndighetsutövare kan bli en följd av att tvingas arbeta under omständigheter där man står maktlös inför människors lidande och ställs för val där ingendera lösning är rättvis. Vi tycker oss se tecken på en sådan förhårdad inställning, bland annat i den skeptiska hållning gentemot de klagande vi redogjort för.

6.4.4 Maktupprätthållande diskurs

Den maktupprätthållande diskursen kan beskrivas som en övergripande diskurs med fokus på rangordning/hierarki och myndighetsutövning. Vi ser två sidor av denna diskurs, dels hur den klagande och dennes uppgifter ifrågasätts och ignoreras. Å andra sidan hur motpartens, då främst polismyndighetens arbete framhålls som korrekt och klanderfritt. Detta kan förstås utifrån begreppet andrafiering som används av Kamali (SOU 2006:79) för att beskriva hur etniska minoriteter underordnas inom institutioner. Skapandet av gruppen invandrade som “de andra” har ett kolonialt arv som går tillbaka till byggandet av nationalstaten och den nationella identiteten och lever, enligt Kamali, kvar i politiska och sociala institutioner såsom det svenska rättsväsendet (SOU 2006:79). Visserligen är det Migrationsdomstolens uppgift att ifrågasätta, men polisen/migrationsverket och den klagande är trots allt motparter i en prövning där Migrationsdomstolen ska vara neutral. Ändå upplever man i många av domarna en rangordning av trovärdighet där den klagandes uttalande eller ställningstagande helt ignoreras till förmån för Polisens eller Migrationsverkets bedömning. Konstruktionen av invandrade som “de andra” leder i praktiken till diskriminering då den klagande inte tillskrivs samma trovärdighet som motparten. Diskriminering beskrivs i lagen som särbehandling (SFS 2008:567) och förekommer enligt Diesen (SOU 2006:30) och Kamali (SOU 2006:79) gentemot personer med utländsk bakgrund inom hela rättsväsendet. I flertalet domar uttrycker den klagande att hen inte har för avsikt att avvika eller hålla sig undan, utan istället accepterar och tänker följa det fattade beslutet. Flera klagande uttrycker en respekt för den svenska lagen och menar att de trots sina uttalanden om att inte vilja återvända tänker medverka och inte har någon avsikt att bryta mot lagen. Detta blir tydligt i följande citat där en ung man som fått avslag på sin asylansökan grips av polis.

”När han greps av polisen uttryckte han sin oro över att återvända till hemlandet eftersom han har problem där. Det betyder inte i sig att han har för avsikt att gömma sig i Sverige och leva illegalt här.” (dom 11)

Personen har enligt Migrationsverket avvikit. Själv berättar han att han går på gymnasiet och har bott hos en bekant i närheten under en tid, eftersom detta var ett bättre boende än det som Migrationsverket anvisat. Han har inte haft för avsikt att hålla sig undan. I Migrationsdomstolens bedömning betonas att han uttryckt en ovilja att återvända till hemlandet medan hans uttalande om att inte ha för avsikt att leva illegalt i Sverige ignoreras. I en annan liknande dom där den klagande uttrycker att han har för avsikt att följa

myndigheternas beslut, beaktas detta i domskälen men man säger samtidigt att det inte spelar någon roll.

”Hans uttalanden om att han nu är villig att på frivillig väg resa till Italien förändrar inte bedömningen.” (dom 3)

Här blir det tydligt hur den klagandes inställning övervägs men inte får någon betydelse jämfört med Migrationsverkets bedömning. Även här anges som ett av de tydligaste skälen till att ta honom i förvar, ett tidigare uttalande om att inte vilja medverka. Detta trots att personen numera uttrycker en vilja att samarbeta. Vilken trovärdighet de klagande tillskrivs påverkas troligtvis negativt av de stereotypa föreställningar om invandrade som van Leeuwen och Wodak (1999) menar blivit alltmer accepterade i samhället även utanför högerextrema grupper. Dessa diskursiva föreställningar om invandrade som avvikande, kriminella och ett hot mot den sociala ordningen bekräftas av Brune (SOU 2006:21) som finner liknande konstruktioner och andrafieringsprocesser i svensk media. De klagandes inställningar och uttalanden om att vilja samarbeta stämmer helt enkelt inte överens med de diskursiva föreställningarna och bedöms därför inte av domstolen som trovärdiga. Intressant att poängtera och som en kärna i denna diskurs vi tycker oss funnit, är att det i flera av domarna verkar göras selektiva urval av motiveringsgrunder för att fatta beslut om förvar. Uttalanden och uppgifter från den klagande betonas eller ignoreras för att stödja ett förvarstagande. Likaså tolkas och jämföras ett uttalande om att inte vilja återvända med att personen tänker avvika eller hålla sig undan, vilket i många fall är en direkt feltolkning. Dessa selektiva bedömningar och tolkningar framstår från domstolens sida som en strävan att förvarsta även om omständigheterna inte riktigt uppfyller kraven. Genom att betona och ignorerar anpassas händelser och lagstiftning för att rättfärdiga ett förvarstagande. Detta beskrivs av Nakache (2009) som menar att lagen kommit att bli ett instrument för att utestänga och lämna vissa grupper utan inflytande. Detta påtalas i en dom där den klagande uttrycker att hans inställning med tanke på den situation han befinner sig i är helt naturlig.

”Vid samtalen har han angett att det är omöjligt för honom att återvända till Pakistan, som är en naturlig inställning eftersom han ansökt om internationellt skydd. Han har numera lämnat in en ansökan om verkställighetshinder.” (dom 8)

I nästa citat från samma dom presenteras Migrationsdomstolens motivering till att ta personen i förvar.

”Det är sannolikt att NN kommer att utvisas. /.../ Han har vid sina kontakter med Migrationsverket, den 25 januari och 12 februari 2013, uttryckligen angett att han inte vill återvända till sitt hemland. Migrationsdomstolen anser - även med beaktande av att NN hörsammat kallelserna från Migrationsverket, inställt sig till möten gällande hans återvändande till hemlandet och vistats på den adress som varit känd för myndigheterna - att det vid en sammantagen bedömning finns anledning att anta att han avviker /.../” (dom 8)

Här liksom i dom nummer tre görs en enligt vår uppfattning selektiv bedömning och tolkning, vilket leder till ett förvarstagande på ganska godtyckliga grunder. Den inlämnade ansökan om verkställighetshinder ignoreras medan uttalandena om att inte vilja återvända, trots att de förklaras och motiveras, betonas. Migrationsdomstolen kommer vid en ”sammantagen bedömning”, vilken inte helt klart redogörs för, fram till att man kan anta att personen kommer att avvika vilket är en slutsats i linje med Migrationsverkets bedömning. Att det finns utrymmen för selektiva bedömningar kan kopplas till van Dijk (SOU 2005:41) som menar att

den institutionella diskursen skapas genom dess företrädare och legitimeras genom deras ställning inom eliten.

Detta förhållningssätt gentemot den klagande utgör en sida av diskursen om upprätthållande av maktordning men också Migrationsdomstolens förhållningssätt gentemot myndigheterna, Migrationsverket och Polismyndigheten, bidrar till denna hierarki. Detta är mindre tydligt men kan ändå urskiljas i flertalet domar som en godtrogen och kamratskaplig inställning. Vår uppfattning efter att ha studerat ett antal domar är att domstolen generellt hyser en större tilltro och är mindre eller inte alls ifrågasättande gentemot Migrationsverket eller Polismyndighetens uppgifter och bedömningar. Dessa bedömningar diskuteras sällan öppet utan accepteras utan att ifrågasättas och prövas. Det förekommer att de motiveringar till förvar som Migrationsverket eller Polisen angett i yrkandet återges utan större förändringar som domstolens motivering i domskälen. Denna kamratskapliga anda och medhållande tyder på att det finns en gemensam syn och inställning till de klagande inom det svenska rättsväsendet d.v.s. en diskursiv ordning som dominerar och betraktas som sann. Denna gemensamma syn kan ses som en hegemoni och måste enligt Börjesson och Rehn (2009) upprätthållas för att bekräfta makthavarnas bild av världen. Ett exempel på Migrationsdomstolens positiva inställning till Polisens arbete kan urskiljas i följande citat.

”Det finns inte anledning att ifrågasätta den uppgiften. Vidare förefaller polismyndigheten att för närvarande arbeta koncentrerat för att genomföra verkställigheten.” (dom 7)

Uppgiften som citatet hänvisar till handlar om att det kommer att ta tid för Polisen att få fram nödvändiga handlingar för att kunna verkställa ett utvisningsbeslut, vilket säkerligen kan vara fallet. Dock framstår formuleringen för oss som en vänskaplig klapp på axeln där Migrationsdomstolen plötsligt blir medveten om att det kan finnas yttre faktorer som Polisen inte kan påverka, som krånglar till saker och bidrar till att verkställigheten drar ut på tiden. Detta är en situation som de klagande i flera domar befinner sig i utan att samma hänsyn visas. Istället skuldbeläggs de då yttre faktorer ignoreras eller uttrycks som den klagandes brister.

7. Slutsatser

Denna studie syftar till att undersöka och kritiskt granska förvarstagande i Sverige. Detta görs i form av en kritisk diskursanalys där vi granskar beslut om förvar fattade av Migrationsdomstolen i Göteborg. Studiens fokus ligger inte på att ur ett juridiskt perspektiv granska huruvida domstolen fattat rätt beslut. Vår utgångspunkt är istället att genom ett socialkonstruktionistiskt synsätt undersöka hur besluten motiveras och hur de förvarstagna och andra aktörer konstrueras samt vilka diskurser vi finner i domarna.

Vad man får ta hänsyn till i bedömningen om huruvida någon ska tas i förvar, anges i 1 kap 15§ UtIL. Vi har i vårt analysarbete kategoriserat Migrationsdomstolens motiveringar utifrån denna paragraf och funnit att de vanligast förekommande motiveringarna utgörs av en kategori som vi sammanfattar med att personen *inte har samarbetat eller medverkat till att verkställigheten av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut har kunnat genomföras*. Anmärkningsvärt är att denna kategori inte återfinns i paragrafen. Näst vanligaste anledningen till ett förvarstagande utgörs av *uttalanden om att inte vilja återvända till hemlandet*, vilket även de förekommer i majoriteten av domarna. Allt som oftast handlar det om tidigare uttalanden som lever kvar trots nyare ställningstaganden från personen om att t.ex. samarbeta för en verkställighet av ett utvisningsbeslut. *Att personen tidigare avvikit/ hållit sig undan* anges som ett skäl i en tredjedel av domarna och att personen *har uppträtt under felaktig identitet/ej medverkat till att klargöra identiteten* eller *lämnat oriktiga uppgifter/undanhållit*

väsentlig information förekommer i några stycken respektive en dom. Lagstiftningen är grunden för dessa bedömningar och kan utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv ses som en samhällelig och social norm som bidrar till kriminaliserandet av individer samt skapandet av ”vi” och ”dem”.

Vår andra frågeställning fokuserar på hur de förvarstagna konstrueras. Detta har utforskats främst på en lingvistisk nivå motsvarande textdimensionen i Faircloughs tredimensionella modell där vi bland annat använt oss av begreppen transitivitet, modalitet och nominalitet (Winther Jörgensen & Phillips 2000:66–97). Resultaten visar på en diskrepans mellan hur de förvarstagna framställs samt hur deras talan tas tillvara i förhållande till de offentliga aktörerna, Migrationsverket och Polisen. Den klagandes uttalanden betonas vara deras subjektiva uppfattning genom verb som påstår och hävdar medan de offentliga aktörernas uttalanden framställs som objektiva fakta. Vidare nämns den klagande vid namn eller personligt pronomen medan de offentliga aktörerna ofta utelämnas genom passiva sats och nominaliseringar. Detta i kombination med ett formellt språk bidrar till en byråkratisering av en social relation där beslutsfattarna d.v.s. Migrationsdomstolen osynliggörs varvid besluten framstår som oundvikliga och oåterkalleliga. Gällande transitiviteten, hur aktörerna binds till processer, sker en negativ framställning av de förvarstagna vilket är en form av diskursiv diskriminering. Detta genom att riskfyllda och negativa egenskaper såsom icke-samarbete betonas medan förmildrande och förklarande uttalanden och händelser utelämnas förutom i deras eget yttrande. Eventuellt tveksamt beteende från exempelvis polismyndighetens sida berörs däremot inte närmare. Vidare ges uttalanden och bedömningar från offentliga aktörer högre modalitet, alltså grad av instämmande, av textens avsändare vilket kan ses som en del i den institutionella maktordning vari texten skapats. Sammantaget bidrar konstruktionen av aktörerna till att de förvarstagna hamnar i ett maktunderläge gentemot offentligheten, vilket kan ses som en del i andrafiering och exkludering av icke-medborgare.

Den sista frågeställningen gäller vilka diskurser och maktordningar vi skönjer i texterna. Vi har funnit fyra diskurser som vi valt att benämna *juridiska*, *kriminaliserande*, *misstänkliggörande* och *maktupprätthållande diskurser*. Den juridiska diskursen handlar till stor del om domarnas utformning. Det karaktäristiska juridiska språket i kombination med domarnas layout och stil ger domarna ett formellt uttryck samt ger tyngd åt det fattade beslutet. Hela den juridiska kontexten framstår som mycket fackbunden vilket verkar utestängande för en person som saknar juridiska kunskaper. Detta skapar en situation där den rätta kunskapen blir en maktfaktor för att hävda sin rätt. De kriminaliserande och misstänkliggörande diskurserna som delvis är sammankopplade handlar om hur de förvarstagna framställs i ett negativt ljus vilket kan ses som en strategi för att legitimera besluten. Den kriminaliserande diskursen visar sig dels genom faktiska anklagelser och en behandling som påminner om den en brottsling ges. I en del fall har de förvarstagna faktiskt kriminaliserats fullt ut då brott kan bli ett sätt att klara sig i deras situation. Dessutom förekommer diskursiv addition som indikerar kriminalitet, såsom att brottsliknande handlingar omnämns fast de i sammanhanget är totalt irrelevanta, eller att vardagliga och politiska handlingar med juridiska termer omvandlas till något som påminner om brott. Ordval samt generaliseringar och abstraktioner som för tankarna till krigföring och brottsbekämpning bidrar till helhetsbilden. Den misstänkliggörande diskursen opererar till stor del med samma medel som den kriminaliserande men handlar snarare om negativ framställning i allmänhet än koppling till brott. De klagandes motiv ifrågasätts och en klar skepsis gentemot deras förklaringar visas. Detta leder ibland till avhumaniserande retorik där de förvarstagnas många gånger fruktansvärda upplevelser negligeras och de istället förutsätts vara strateger med lögnaktiga avsikter. Vi tolkar mycket av båda dessa diskursiva praktiker som andrafierande processer där en ojämlik maktordning utifrån nationalitet vidmakthålls och

förstärks. Slutligen betonar den maktupprätthållande diskursen hur de klagandes trovärdighet underordnas Polismyndighetens och Migrationsverkets bedömningar i en hierarkisk ordning. Vilket framförallt sker genom ett ifrågasättande och ignorerande av den klagande och dennes uppgifter. I flera domar blir det också tydligt hur Migrationsdomstolen genom att betona eller ignorera den klagandes uppgifter gör selektiva bedömningar där störst vikt läggs vid uttalanden som kan leda till ett förvarstagande. Migrationsdomstolens kamratskapliga inställning gentemot Polisen och Migrationsverket är inte lika framträdande men bidrar även den till upprätthållandet av en hierarkisk ordning. Då deras uppgifter och bedömningar i mindre grad eller inte alls ifrågasätts utan accepteras och anammas av Migrationsdomstolen.

Vår uppfattning är att hela resultatet pekar på en diskursiv ordning och institutionell makt som samverkar för att upprätthålla en hierarkisk maktordning där den klagande är i underläge och att detta sker med andrafierande och exkluderande processer.

8. Avslutande diskussion

Under uppsatsskrivandets gång har vi flera gånger upprörts av vad vi sett, både i förvarsbesluten och resterande asylprocess. Det är lätt att känna hopplöshet inför det man möter, där stora folkmängder lider och ingen hjälp står att finna. Så vem tar ansvar för världens människor och finns det något slut på problemen? Sveriges migrationspolitik är del av en världsomspännande maktordning där den frihet och bekvämlighet några få avnjuter betalas med andras lidande. Makthavande politiska och lagstiftande institutioner samt de diskursiva ordningar de representerar är en del av det system som upprätthåller gränser genom en konstruktion av vi och dem, legitimerat med de medel som krävs. Genom att studera en liten del av detta system, nämligen ett antal förvarsdomar, var vår avsikt att undersöka hur detta ter sig.

Då vi många gånger ställt oss kritiska till det vi funnit har tankar och funderingar väckts. Den kritik vi vill framföra riktas inte enbart till själva förvarstagandet utan även mot asylprocessen i stort. I flertalet domar framkommer bakgrundsinformation som för vår del gör det svårt att förstå hur ett avslag på en asylansökan kan vara motiverat. Förenande för kritiken är den känsla av maktlöshet som väcks när man sätter sig in i de klagandes situation och den enorma utsatthet positionen som förvarstagen och/eller asylsökande innebär. Vid flera tillfällen har vi kritiserat beslut som fattats för att i nästa steg inse att det är helt i linje med existerande lagstiftning och att det alltså är där det brister. Detta är en frustration man som blivande socialarbetare ofta kommer möta - att vara tvungen att följa regler man inte ställer sig bakom. Att våga kritisera brister i systemet, oavsett om man är en del i det eller inte, ser vi som en nödvändighet, inte minst i det rådande politiska klimatet i Sverige.

En vanligt förekommande situation som vi stött på i vår undersökning är det i förvarsbesluten återkommande "uttalandena om att inte vilja återvända till hemlandet", vilka utgör en beslutsgrund i majoriteten av fallen. Att beskriva den situation man flytt ifrån så som krävs vid en asylprövning leder rimligtvis till att ett eller flera sådana uttalanden görs då beskrivningen av vad man riskerar genom att återvända är avgörande för asylprövningens utfall. I de fall utgången blir ett avslag vänds dock, som vi sett i förvarsbesluten, ett sådant uttalande ofta emot personen som en motiveringsgrund för att möjliggöra ett förvarstagande. Lagstiftningen är i det här avseendet paradox och vi tolkar motsägelsefullheten som ett tecken på att lagen verkar vara skapad framförallt med syftet att svenska staten skall kunna utföra det den önskar och inte för de asylsökande och/eller förvarstagnas bästa. Som en förlängning av denna kritik reagerar vi på hur lagen ibland verkar användas som ett redskap i en strävan att fatta ett inskränkande beslut snarare än ett rättesnöre. Vi tycker att detta kan ses som exempel på den typ av mobilitetsregim och upprätthållande av gränser som mycket av den forskning vi tagit del av påpekar. De olika diskurser vi funnit samverkar också just för att möjliggöra ett skillnadsskapande och exkludering av vissa grupper.

Att förvarstagande överhuvudtaget tillämpas i så stor utsträckning som det gör är alltså något vi ställer oss kritiska till. Då det ju egentligen är en preventiv åtgärd men till sin karaktär liknar ett straff anser vi att svenska staten sätter ett exempel som normaliserar en fientlig hållning gentemot utlänningar i den allmänna opinionen. Problemen vi ser kan sägas vara både sättet som lagen används på men också själva lagstiftningen i sig. Aktör efter aktör framför kritik samt talar om brott mot mänskliga rättigheter men ingen kritik verkar tas tillvara, varken av Sverige eller andra länder. Förvarstagande är bara en del i detta världsomfattande problem som till syvende och sist fastställer att den lilla människan inte har en chans mot systemet. Den rika världen och de privilegier dess medborgare besitter skall skyddas från utomstående till varje pris. Följden av detta blir en situation där regeringar och stater gör vad helst de vill och aldrig ställs till svars för sina handlingar. Koncept som "the war on terror" har, uppbackade av mediala och populärkulturella referensramar, skapat ett förhållningssätt där rädsla för hotet utifrån rättfärdigar alla nödvändiga medel. Vad vi ser och skräms av är alltså en utbredd segmentering och segregation, både lokalt och globalt med allt tydligare och mer svåröverträdda gränser, vilket vi tror fenomenet förvar både är en följd av och del i. Detta kan sammanfattas i en oro över en utveckling mot ett hårdare och strängare förhållningssätt gentemot migranter där vi frågar oss vart detta kommer att leda i framtiden och vilken situation det lägger grunden till.

I framtiden skulle vi gärna se att det forskas mer kring hur ett förvarstagande påverkar människor och deras situation. De förvarstagnas egna tankar och upplevelser om förvar är något vi saknat då vi arbetat med vår studie. Det skulle också vara intressant att koppla de mekanismer vi undersökt här till integrations- och arbetsmarknadspolitik. I dagsläget ser vi inte hur segregationen och förhållningssättet gentemot migranter skulle förändras till det bättre, utan snarare att trenden är nedåtgående. Den svenska politiska utvecklingen med Sverigedemokraterna som fjärde största parti enligt senaste opinionsmätningen (TNS-Sifo 2013), liksom de liknande strömningar som sker överallt i Europa är alarmerande och bör tas på största allvar. Öppen kritik, granskning och relevanta fakta är de redskap vi har att arbeta med mot de destruktiva krafter som föds av rädsla och okunskap och detta hoppas vi att vår uppsats kan vara en del i.

9. Källförteckning

Aktion mot deportation (2013) ”Aktion mot deportation” (elektronisk) *Aktion mot depotrations officiella hemsida*. <<http://www.aktionmotdeportation.se/>>

Amnesty (2013): ”Landinformation > Pakistan” (elektronisk) *Amnesty Internationals officiella hemsida*. <<http://www2.amnesty.se/wot.nsf/%28landinfot%29/C12F4B39E1273BDBC125723E00830096?open>> Hämtad 2013-11-22, 11:35

Artikel 14 (2012): ”Lättvinda förvarsbeslut” i: *Artikel 14, nr 3 Oktober 2012 s 6*. <<http://artikel14.se/category/arkivet/>> Hämtad 2013-11-26 14:10

Berger, Peter L och Luckmann, Thomas; översättning av Synnöve Olsson (1966): *Kunskaps sociologi: hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012): *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Brune, Ylva (2006): ”Den dagliga dosen. Diskriminering i Nyheterna och Bladet.” i SOU 2006:21 *Mediernas vi och dem. Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen*, Stockholm: Fritzes.

Bryman, Alan (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Burr, Vivien (2003): *Social Constructionism. Second Edition*. East Sussex: Routledge.

Börjesson, Mats & Rehn, Alf (2009): *Makt*. Malmö: Liber.

Diesen, Christian (2006): *Negativ särbehandling i rättskedjans alla led*. i: SOU 2006:30: *Är rättvisan rättvis?* Stockholm: Fritzes.

Diskrimineringslagen (2008:567) i: *Svensk Författningssamling*.

Dublinförordningen (2003): *RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 343/2003 av den 18 februari 2003*. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:050:0001:0010:SV:PDF>> Hämtad 2013-10-15 11:59

EG 2003/343 se *Dublinförordningen*

EG 2008/115 se *Återvändandedirektivet*

Esaiasson, Peter / Gilljam, Mikael / Oscarsson, Henrik & Wägnerud, Lena (2007): *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik.

European Court of Human Rights (1950:7): *European Convention on Human Rights, Article 5*. Rome.

<http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf> Hämtad: 2013-10-31 11:47

FARR (2011): *Yttrande avseende betänkandet Förvar (SOU 2011:17)*. Stockholm: Flyktinggruppernas Riksråd 2011-06-20.

<http://www.farr.se/images/pdf/Remissvar/remiss_forvar.pdf> Hämtad 2013-11-12 10:34

Ingen människa är illegal (2013) ”För en värld utan gränser” (elektronisk) *Nätverket Ingen människa är Illegals officiella hemsida*. <<http://www.ingenillegal.org/>>

Kamali, Masoud (2006) *se SOU 2006:79*

Khosravi, Shahram (2009): “Sweden: detention and deportation of asylum seekers” i: *Race & Class*. April 2009 vol. 50 no. 4 s. 38-56.

<<http://rac.sagepub.com.ezproxy.ub.gu.se/content/50/4/38.full.pdf+html>> Hämtad 2013-10-22 10:05

Larsson, Sam / Lilja, John & Mannheimer, Katarina (2005): *Forskningsmetoder i Socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Mattson, Tina (2010): *Intersektionalitet i socialt arbete : teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerup

Migrationsinfo (2013a): “Asylsökande” (elektronisk) *Migrationsinfo - hemsida med fakta om invandring*. <<http://www.migrationsinfo.se/migration/varlden/asylsokande/>> Hämtad 2013-11-07 11:47

Migrationsinfo (2013b): “Världen” (elektronisk) *Migrationsinfo - hemsida med fakta om invandring*. <<http://www.migrationsinfo.se/migration/varlden/>> Hämtad 2013-11-07 11:47

Migrationsverket (2011): *Yttrande över Förvarsutredningens slutbetänkande. Förvar (SOU 2011:17)*. 2011-06-15 Dnr: 122-2011-7950. Stockholm: Justitiedepartementet.

Migrationsverket (2013a): “Förvar” (elektronisk) *Migrationsverkets officiella hemsida*. <<http://www.migrationsverket.se/info/1190.html?state=view&skip=5&sv.url=12.465a4f24124b9f464b880002320>> Hämtad 2013-10-24 09:58

Migrationsverket (2013b): “Statistik > Tidigare år” (elektronisk) *Migrationsverkets officiella hemsida*. <<http://www.migrationsverket.se/info/7508.html>> Hämtad 2013-10-24 10:40

Migrationsverket (2013c): “Statistik. Antal asylsökande - statistik” (elektronisk) *Migrationsverkets officiella hemsida*. <<http://www.migrationsverket.se/info/790.html>> Hämtad 2013-10-24 10:44

Migrationsverket (2013d): “Ordförklaringar” (elektronisk) *Migrationsverkets officiella hemsida*. <<http://www.migrationsverket.se/info/60.html>> Hämtad 2013-11-19, 14:05

Migrationsverket (2013e): Mail från Migrationsverket 2013-11-25, kontakt Lilja Gudmundsdottir

Nakache, Delphine (2009): *The 'othering' process: Exploring the instrumentalization of law in migration policy*. Montreal, Quebec: McGill University.

Payne, Malcome (2010): *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

Peterson, Abby & Ålund, Aleksandra (2007): "Etniciteter: Ras, kön, klass, identitet och kultur" i: Hjerm, Mikael & Peterson, Abby (red.) (2007): *Etnicitet - perspektiv på samhället*. Malmö: Gleerups.

Regeringen (2013): "Gemensamt Europeiskt asylsystem" (elektronisk) *Regeringskansliets officiella hemsida*. <<http://www.regeringen.se/sb/d/9688/a/93135>> Hämtad 2013-10-15 12:02

Räthzel, Nora (2007): "Teorier om rasism" övers. Hans Magnusson i: Hjerm, Mikael & Peterson, Abby (red.) (2007): *Etnicitet - perspektiv på samhället*. Malmö: Gleerups.

Röda Korset (2011): *Förvar under lupp – en studie av rättssäkerheten för asylsökande i förvar*. Stockholm: E-print (ISBN 978-91-86089-22-1).

Schuster, Liza & Welch, Michael (2005): "Detention of asylum seekers in the US, UK, France, Germany, and Italy: A critical view of the globalizing culture of control" i: *Criminal Justice*. , November 2005; vol. 5, 4: pp. 331-355. London: Sage Publications. <<http://crj.sagepub.com/content/5/4/331>> Hämtad 2013-11-26 14:14

SFS 2005:716 se *Utlänningslagen*

SFS 2008:567 se *Diskrimineringslagen*

SOU 2005:41 *Bortom Vi och Dom - Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: Fritzes

SOU 2006:21 se *Brune Ylva*

SOU 2006:30 se *Diesen Chrisrian*

SOU 2006:79 *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning*. Stockholm: Fritzes.

SOU 2011:17 *Förvar - slutbetänkande av Förvarsutredningen*. Stockholm: Fritzes.

Sveriges Domstolar (2013): "Migrationsdomstolar" (elektronisk) <<http://www.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar/Domstolarna/Forvaltningsratt/Migrationsdomstolar/>> Hämtad: 2013-12-06 13:46

TNS-Sifo (2013): *Opinionsundersökning > Väljarbarometer November 2013* (elektronisk) *TNS-Sifos officiella hemsida*. <http://www.tns-sifo.se/media/482440/vb_nov_2013_svd.pdf> Hämtad 2013-11-26 10:41

UNHCR (1951): *1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, Article 1, 31*. Geneva. <<http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html>> Hämtad 2013-10-31 11:56

UNHCR (1999): *UNHCR's Guidelines on Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers*. Geneva: Office of the United Nations High Commissioner for refugees.

<http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDMQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.refworld.org%2Fpdfid%2F3c2b3f844.pdf&ei=DddmUrm0OuOt4ATk24DADA&usg=AFQjCNEkuM7pRyxtYmNJV0QTs_eel20R3w&bvm=bv.55123115,d.bGE> Hämtad 2013-10-22 13:00

UNHCR (2010): United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2009). *Trends in International Migrant Stock: The 2008 Revision* (United Nations database, POP/DB/MIG/Stock/Rev.2008). <<http://www.unhcr.org/4c11f0be9.html>> Hämtad 2013-11-26 08:02

UNHCR (2013): FN:s Flyktingkonvention (elektronisk) <<http://www.unhcr.se/se/om-oss/1951-aars-flyktingkonvention.html>> Hämtad 2013-12-9 12:22

Utlänningslagen (2005:716): Svensk Författningssamling.

Van Dijk, Teun (2005): *se SOU 2005:41*

Van Leeuwen, Theo / Wodak, Ruth (1999): Legitimizing Immigration Control: A Discourse-Historical Analysis. i: *Discourse Studies* 1999 1:83 s83-118.

<<http://dis.sagepub.com.ezproxy.ub.gu.se/content/1/1/83.full.pdf+html>> Hämtad 2013-10-20 11:37

Vetenskapsrådet (2002): *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Weber, Leanne (2002): "The Detention of Asylum Seekers: 20 Reasons Why Criminologists Should Care" i: *Current Issues in Criminal Justice*, ISSN 1034-5329, 07/2002, Volym 14, Nummer 1, p.9-30.

<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cicj14&div=7&g_sent=1&collection=journals#30> Hämtad 2013-11-26 14:25

Wikström, Hanna (2009): *Etnicitet*. Malmö: Liber.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000): *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Återvändandedirektivet (2008): *EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2008/115/EG av den 16 december 2008*.

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0098:SV:PDF>> Hämtad 2013-10-18 12:14

Bilaga 1

Tabell över de analyserade domarna

Förklaringar till tabellen

Födelseår: Detta utgår från det personnummer som anges på beslutet

Nationalitet: 1 = klart uttalad nationalitet, 2 = det land den förvarstagna skall utvisas till

Typ av förvar: 5 = verkställighetsförvar, 4 = förvar när det är sannolikt att någon kommer av-/utvisas

Motpart: MV= Migrationsverket, Polisen

Nr	Födels år	Kön	Nationalitet 1/ återvändande land 2	Domslut	Typ av förvar	Lagrum	Mot part	Övri gt
1	1969	Man		Avslag	5	Kap 10 §1	Polisen	
2	1978	Man	1 Albanien	Avslag	4	kap10 1§	Polisen	
3	1990	Man	2 Italien	Avslag	5	kap 10 §1 andra stycket 3p samt tredje stycket	MV	Dubl. f
4	1970	Man	2 Kosovo	Avslag	5		Polisen	
5	1994	Man	2 Algeriet	Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	
6	1981	Man		Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	
7	1984	Man	2 Ryska federationen (Tjetjenien nämns)	Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	
8	1981	Man	2 Pakistan	Avslag	4	kap 10 §1	MV	
9	1980	Man	2 Italien	Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	Dubl. f
10	1984	Man	2 Afghanistan	Ändring till uppsikt			Polisen	
11	1993	Man		Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	
12	1988	Man	2 Italien (enligt Dubl.f)	Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	Dubl. f
13	1952	Man		Avslag	5	kap 10 §1 andra stycket 3 samt tredje stycket	MV	

14	1986	Man	2 Nigeria	Avslag	5	10 kap. 1 § andra stycket 3 samt tredje stycket, 10 kap. 4§ UtL	Polisen	
15	1971	Man		Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	
16	1993	Kvinna	1 Serbien	Avslag	5	kap 10 §1, 10kap 13§. 10 kap 1§, 4§, 6§, 12 kap. 15 § UtL	Polisen	
17	1978	Man	2 Afghanistan	Avslag	5	kap 10 1§	Polisen	
18	1989	Kvinna	2 Italien enl. Dublinförordningen	Avslag	5	kap 10 §1	MV	Dubl. f
19	1970	Man		Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	
20	1981	Man	-	Avslag	5	10 : 1§, 4§, 6§,	Polisen	
21	1961	Man		Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	
22	1993	Kvinna	2 Tyskland enl. Dublinf.	Avslag	5	1 kap. 9 § UtL kap 10 §1	Polisen	Dubl. f
23	1991	Man		delvis bifall (ändras till uppsikt)			Polisen	
24	1979	Man	2 Polen enl. Dublinf. (Ursprungligen från Syrien)	Avslag	5		Polis	Dubl. f
25	1949	Kvinna	2 Kosovo	Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	
26	1980	Man	2 Kosovo/Serbien	Avslag	5	kap. 10 1§	Polisen	
27	1978	Man	2 Afghanistan	Avslag	5		Polisen	Finns formulering om

								sekretess
28	1976	Man	1 Libyen	Avslag	5		Polis	
29	1991	Man		Avslag	5	kap 10 §1	Polisen	MV fattade beslut om förvar

Sammanfattning

Kön: 25 st. män, 4 st. kvinnor

Utfall: 27 st. avslag, 2 st. ändring till uppsikt

Typ av förvar: 2 st. nr 4, 23 st. nr 5, 2 st. nr 5 och 6, (2st bifall)

Lagrum: Samtliga

Beslutsfattare: 25 st. Polis, 4 st. Migrationsverket